

ЛЕЗГИ Газет

**Жуван Ватан, ватанэглияр,
дидед члал хуьх!**

1920 – йисалай акъатзава

N 14 (10867) хемис 4 – апрель, 2019 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Шиклер ягъайди - Юсиф САРКАРОВ

Лезги шииратдин межлис

29-мартди Ахцегь райондин Хуьруьгрин хуьре, Дагъустандин халкъдин шаир Хуьруьг Тагъиран ватанда, Виридуьньядин шииратдин йикъаз (ам гъар йисан 21-мартди кьейдзава) талукъарнавай гурлу мярекат кыле фена. Аниз мергьяматлувилин “Просвещение” фондунин Президент, РД-дин лайихлу муаллим Магъмуд Абдулкеримов, Ахцегь, Докъузпара ва Сулейман-Стальский районрин регъберар Осман Абдулкеримов, Абдурагъим Алискеров, Нариман Абдулмуталибов, Ахцегь райсобранидин председатель Абдулкерим Палчаев, Дагъустандин халкъдин артистка Зерифа Къухмазова ва “Лезги газетдин” кылин редактор Мегъамед Ибрагъимовни политикадин отделдин редактор Нариман Ибрагъимов, шаирар Саидгъасанов, Гуьлалыйрин Эйваз, Сейфеддин Шагъпазов, Абидин Камиллов, Владик Батманов ва масабур атанвай. Мярекатдин мирзевал лезги писателрин Союздин председатель Максим Алимовани Ахцегь райондин культурадин управленидин начальниқдин заместитель Сулейман Сулейманова авуна.

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

- ...Къадим Хуьруьгрин хуьруь чпин тварар къуниз лайихлу ксар пара гана, амма мярекат шииратдинди хуьниз килигна, чна кье Хуьруьг Лукъмананни Тагъир бубадин шиирар келунилай башламишда, - лагъана Максим Тагъировича, мугъманар тебрикуналди. Ахпа сегъне нубат-нубатдалди шаирринни манидаррин ихтиярда туна.

Микрофондихь Азербайжандин Къар райондай атанвай бажарагълу шаир Гуьлалыйрин Эйваз гала: - Чан жуванбур! Лезгистанда, халкъдин чехи шаир Хуьруьг Тагъиран ватанда шииратдин суварик теклифайла, зун Тагъир бубадин гелерай (ам Азербайжан пара хъайиди я) иниз атана, “Марвардинни” (лезги литературадин кватлал) “Аламдин” ри-

келай, чи патан вири лезгийрин мецелай квез чими саламар гъана... :

*Рикл чилерал, рутьгъ цаварал экъвена,
Къатлиз тахъуй, белки, зи рехъ алатна.
Элкъвей рекьер вучиз икван хуш я заз?
Къуланфериз цавун аршидиз акъатна...*

*Дидедин члал зи намусни иман я,
Чклай риклиз амайди и дарман я.
Агуд хъийиз яргъаравай хизанар,
Чаз дидеди ракурнавай лукъман я....*

“Просвещение” фондунин Президент, РД-дин лайихлу муаллим Магъмуд Абдулкеримов, шаирдиз муштулуддин багъа савкъат яз, лезги члал хуьнин ва халкъдин твар кхажунин кьетен зегметдай чагнавай “Хкъагъай эсерар” тираждин сифте ктаб автордиз - Гуьлалыйрин Эйваз багъишна.

- 1936-йисуз Стлал Сулейман Москвадай хурдал Ленинан орден алаз хтайла, адан кылив къуд патай инсанар къвез хъана. Халкъ инжиклу тахъун патал “Зун халкъдин патав къведа”, - лагъана, яшлу шаир хуьрера къекъвена, Къурагъай Ахцегъиз, и хуьруьзни атана, Хуьруьг Тагъирахъ галаз гуьруьшмиш хъана. Шаирдин буржи, Сулейманалай чешне къачуна, халкъдин арада хъун, адан дерди-гъал чирун, дидед члал хуьн я. И мураддалди чунни ина ава, - кьейдна Саждидин Саидгъасанова ва вичин са шумуд шиир келна.

“Лезги шаиррин арада Хуьруьг Тагъир са чиплинин къакъан я”, - ихътин еке къимет ганай адаз Стлал Сулеймана. Дагъустандин халкъдин шаир Хуьруьг Тагъир ДАССР-дин ва РСФСР-дин Верховный Советдин депутатвилени хъанай. Къенин йикъара лезги члал, эдебият хуьн патал еке зегмет члугъазвай “Просвещение” фондунин регъбер Магъмуд муаллимдиз баркалла, - келимайрилай къулухъ Сулейман-Стальский райондин “Куьредин ярар” газетдин жавабдар секретарь, шаир Абидин Камилова вичин шиирарни келна ва “Куьредин ярар” медениятдин тешкилатдин патай Магъмуд Абдулкеримов, Гуьлалыйрин Эйваз, Максим Алимов гъуьрметдин грамотаяр вахкана.

- Тагъир бубадин хуьруьз, “Яру ктабда” гъатдай хътин мярекатдал зун сифте яз (спортдин ва маса хилеринбурув гекъи-

▶ 10

Нумрадай келла:

ОБЩЕСТВО

Вири - инсан патал?..

Шак алач, республикадин кылиз цийи кас атайдалай унихъ хейлин крарик (рекьер-муькъвер, аэропорт ва гъуьлуьн порт, транспортдин такъатар, электрознергиядин сетар цийи хъувунин) гьерекаат акатнава.

▶ 3

ИРС

“Цуьк кланидаз герекиди...”

Тажидин Агъмедханов лагъайтла, маса жергедин шаир я. ИкI туширтла, чав адан “Зегъметчидин гъилер”, “Азадогъли”, “Хуьруьн мани”, “Сирлу сандухар”, “Ватандин тлал рикле аваз”, “Зун куь арада” - ктабар, хайи члалан таъсиб хуьзвай векилар яз рахадачир, абуру клелзавайбуруз са таъсирни ийидачир.

▶ 6

ЭКОНОМИКА

Къазанжияр арадал гъьдай рехъ

Алай вахтунда заводди гъар йисуз 500-лай виниз винтовой насосрин установкаяр акъудзава. Гьелбетда, им тлимил я. Эгер карханадив гъукматдин патай куьмек агакъайтла, уьлкведин нафтлалдин мяденра лап изгътияж авай продукция гзаф къадарра акъудиз хъайитла, неинки са завод, гъакI республикадин экономикани вилик фида.

▶ 7

САГЪЛАМВАЛ

Аялрив - къайгъударвилелди

Республикадин образованидин ва илимдин министерстводи чирвилер гудай бязи чкайра чеб члив къан тийизвай продуктар ишлемишунин дуьшуьшар дуьздадал акъудна. Ерилу, тямлу тлуьн гъазуруниз талукъ месэла хциди яз ама.

▶ 8

ХАБАРАР

Алимри еке къимет гана

Пенкер Бабаевнади илимдин рекье къазанмишнавай агалкунрикай дуьньядин гзаф изданийра чагнава.

30 йисалайни гзаф девирда илимдин рекье кваллахзавай алим здравоохраненидик зурба пай кутунай “Пеше - Уьмуьр” IV междунароудный премиядин лауреат хъана.

▶ 12

ХАБАРАР

“Дагъустандин билбил” риклел хкана

Мярекатдал рахай вирибуру Дурия Рагъимовадин инсанвилени дережайрикай, устадвилекайни бажарагъдикай хъиз, общественный кваллахдикай гзаф хуш келимаяр лагъана, бегъем вакияяр риклел хкана. Дурия Рагъимовадин зкуь къамат, ада сегънеда яратмишай жанлу суьретар гъамиша чи риклера амуькдайди кьейдна.

▶ 15

Алава такьатар чара авунва

Жасмина САИДОВА

Дигидай целди ерилудаказ таъминвал авачиз, республикадин агропромышленный комплекс вилик тухуз хун мумкин кар туш. Идакай РД-дин хуьрун майишатдин ва недай суьрсетдин министр Абдулмуслим Абдулмуслимова и йикъара киле фейи геъенш совещанидал малумарна.

Махачкъаладин Милли библиотекадин залда киле фейи и мярекат, РД-дин Кьил Владимир Васильева республикадин парламентдиз рекъе тунвай Чарчин сергъятра аваз, хуьрун майишатдин чилер дигидай целди таъминарунун месэладиз талуькди тир.

Хуьрун майишатдин чилер дигидай целди ерилудаказ таъминарунун ва алуькьзавай гатфаринни гатун сезондиз гъазурвал акунин месэляяр веревирд авуниз талуькьарнавай совещанида гъакни РД-дин НС-дин аграрный сиясатдин ва тѳебиатдин мумкинвилер ишлемешунин рекъий Комитетдин председател Асият Алиевади, "Минмелиоводхоз РД" ФГБУ-дин директор Залкип Къурбанова, республикадин шегъерин ва районрин килери, УСХ-рин начальникри, хуьрун майишатдин карханайрин векилри иштиракна.

- Дагъустандин хуьрун майишат, тѳебиатдин шартлар себеб яз, дигидай целди таъминвал авачиз, негъалудаказ киле тухуз хун мумкин туш. Тебиидаказ агаькьзавай къеж бес тахун себеб яз, чи республика ятар гунин рекъий лежбервилер виридалайни чѳехи регионрикой сад я. Дагъустанда тахминан 395 агъзур гектар чилер дигидай цик квай-бур я. Им, уьлкведин майданрив гекъигайла, - 10 процентдиз ва Кеферпатав Кавказда 30 процентдиз барабар къадар я. Целди таъминарна кланзавай никлерин къадар республикада 60 процентдиз барабар я, санлай уьлкведа и делилди 8 процент тешкилзава.

Къенин юкъуз дигидай цихъ галаз алакълу месэляяр килдин чкадал акъуднава. Цик квай чилерин къадар республикада анжах 12 процентдиз барабар ятлани, анра набататчилерин хиле тахминан 70 процент суьрсет гъасилзава. Амма 200 агъзур гектардилай виниз чилер къенин юкъуз разивал ийиз тежедай гьалда ава ва, гъакъикъатда, абуру хуьрун майишатдин суьрсет гъасилуни карда иштиракзава, - лагъана министрди.

Ада хабар гайивал, и месэлайриз республикадин киле авайбуру къетлен фикир гузва, абурукай Дагъустандин Кьили парламентдиз рекъе тунвай Чарчени лагъанва. Идалайни гъейри, региондин властри и хиле гьалар хъсанарун патал алава 500 миллион манат пул чара авунин гъакъиндай къарар къабулнава.

РД-дин хуьрун майишатдин ва недай суьрсетдин министерстводин механизациядин отделдин начальник Нисред Нисредова республикада цин къаналрин гьалдикай ва и хиле гьалар хъсанарунин жигъетдай авай

мумкинвилерикай лагъана. Ада хабар гайивал, хуьрун майишатдин 90 процентдилай виниз чилер мукъвал-мукъвал къурагъвилер жезвай мулкарлик акатзава ва и кар себеб яз гъасилзавай хуьрун майишатдин суьрсетдин беъгерлувал агъуз аватзава.

- Гъар йисуз республикада 120 агъзур гектар чилер, яни цик квай чилерин 30 процентдиз барабар къадар гъакъикъатда яд агаьк тавуна амуькьзава, дигизвай чкайра лагъайла, лазим къадар цин анжах са пай агаькьзава. Гъаниз килигна, республикадин Кьили, набататчилерин хел гуьгъуьна амуькун себеб яз, арадал атанвай гьаларай экъечлуни асул рехъ дигидай цин къурулушда гьалар хъсанарун ва ятар гузвай чилерин негъалувал, беъгерлувал артухарун яз гъисабзава. И месэляяр гьалун патал 2019-йисуз республикадин бюджетдай алава такъатар чара ийида ва абуру дигидай цин майишатдин къенепатан сеть хъсанаруниз харжда, - хабар гана Н.Нисредова.

Малум хъайивал, хуьрун майишатдин суьрсет гъасилзавайбуру желбзавай хуси такъатарни (проектрин сметада къалурнавай къадардин 30 процент) фикирда къурла, мелиорациядин хиле алай йисуз тамамарна кланзавай къвалахриз харжияр 714 миллион манатдиз барабар жеда. И такъатрихъ Дагъустанда 4,8 агъзур гектардин майданра цийи сетар туькьурда, авайбуру бинедилай цийи хъийида, Къизлярдин яд авачир члура 20 куй эгъунда.

Къейднавай къвалахри, гуьзлемешзавайвал, гъеле 2010-йисалай башламышна, виле акаьдайвал хийир гун лазим я. И чилерикай 1,8 агъзур гектарда прунз, 3,5 агъзур гектарда зулун магъсулар (къуьл), 4,1 агъзур гектарда гзаф йисарин набататар цун ва 1,5 агъзур гектар векъ ядай чкайриз элкъуьрун фикирда къуьна. Негъалуда республикадин АПК-дин мумкинвилер хейлин артух хун ва 2020-2024-йисара къецепатан уьлквейриз маса гузвай дугъудин къадар 37 агъзур тонндилай, яклун - 8 агъзур тонндилай гзаф хун гуьзлемешзава, хабар гана отделдин начальникди.

Абдулмуслим Абдулмуслимова къейд авурвал, хуьрун майишатдин зегъметчийриз гъазурвал аквадай вахт авач ва абуру мелиорациядин объектрин сиягъдик кутун патал делилар агаькарун лазим я. "Къез акъазвайвал, федеральный центради ва региондин властри и хел виликди тухун патал чара ийизвай финанстрин къадар артухарзава. Идахъ галаз алакълу яз, чна и кар гуьзчивилик кутун ва чилин гъар са гектар дигидай целди таъмин жедайвал авун лазим я", - лагъана ада.

Эхирдай муниципалитетрин векилри чпин тежрибада гьалтзавай месэлайрикай, дигидай цин къаналар авай гьалдикай лагъана. Залкип Къурбанова члуру гьалда авай къаналар миьхи авун ва къайдадиз хун патал тади гьалда серенжемар къабулиз эгечлун хиве къуна.

РД-дин Кьилин Чар веревирдзава Къасумхуьр

Хазран КЪАСУМОВ

Сулейман-Стальский райондин администрацияда Дагъустан Республикадин Кьил Владимир Васильеван Чар веревирдна.

Райондин образованидин управленидин начальник Къачабег Аминова Чарче пешекарар гъазуруниз кьилин фикир ганвайди къейдна:

- Россиядин Президентдин Администрациядихъ галаз санал тухвай "Зи Дагъустан" конкурсди чпихъ чирвилер, алакълу авай жегъил пешекарриз властдин ва управленидин органриз къедай мумкинвал гана. Образованидин хиле "100 школа" проект уьмуьрдиз кечирмишунин, 2025-йисалди школайра 3 ва 2 сменада къвалахун арадай акъудунин, милли члаларал акъатзавай учебникрин ери хъсанарунин, школайра медицинадин кабинетар лицензировавунин ва чими санузелар тадаракламишунин рекъий гъиле къунвай къвалахар давамарун лазим я. И рекъерай чнани чкадал къвалах тухузва.

Райбольницадин кьилин духтур Максим Ханбалаев медицина вилик тухунихъ галаз алакълу, хуьрун майишатдин ва суьрсетдин управленидин начальник Мегъамедзагъид Бабаев хуьрун майишатдин хиле цийивилер тунин, инвестицияр желб авунин месэлайрал акъвазна, абуру санлай Чарче къарагъарнавай теклифрин тереф хвена.

РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Гъамидуллагъ Мегъамедова Чарчихъ гъар са дагъустанви патал еке метлеб авайди къейдна.

- Халкъдин Собранидиз раиж авур

Чар - им республикадин Кьили Дагъустан патал ийизвай къвалахрин гъаькь-гъисаб я, - лагъана ада. - Государстводин политика агъалирин вилик акъвазнавай месэляяр гъялуникай ибарат я: абурун хатасузвал хун, агъалияр къвалахдалди таъминарун, къазанжияр хкажун,

агъалийриз яшамеш жедай къулай шартлар яратмишун, тѳем акаькьдай образование ва медицинадин куьмек агаькарун. Виликан йисарив гекъигайла, 2018-йисуз районда, "100 школа", "Къацу километрийар" ва маса проект уьмуьрдиз кечирмишун яз, еке къвалах тухвана. Кировский къаналдин 2-пай, Кьулан Сталдал фельдшервилерни акушервилерин пункт ишлемешиз вахкана. Кьилинди федеральный ва республикадин бюджетрай акъвазнавай пулуни такъатар менфятлудаказ харж авун я.

Нариман Абдулмуталибова районда РД-дин парламентдиз Владимир Васильева раиж авур Чар уьмуьрдиз кечирмишунин план къабулнавайдакай, Чарче гъар са дагъустанвидин вилик акъвазнавай месэляяр къарагъарнавайдакай, абуру кьилиз акъуддай рекъер къалурнавайдакай лагъана.

Чар райондин хуьрера, зегъметчи коллективра, образованидин, медицинадин идарайра веревирдзава.

Къурагъ

Алван РАМАЗАНОВА

Райондин администрацияда РД-дин Кьил Владимир Васильеван Чар веревирдна. И мярекатда РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Сейфулагъ Исакъова, Къурагъ райондин кьил Замир Азизова, ОВД-дин начальник Султан Къаррибова, райондин кьилин заместитель Махач Хариева ва масабуру иштиракна.

- Халкъдин Собранидиз идалай вилик ракъурайбурулай и Чар гзаф хци месэлайралди важиблу я, - лагъана С.Исакъова. - И Чарче яшайишдин хилезни къетлен фикир ганва. Дагъустан Республика Россиядин регионрикой яшайишдин рекъий лап кланел алайвилей, РД-дин бюджетдиз алава яз 4 миллиард манат пулдин такъатар атанва. Са шумуд йис идалай вилик эцигиз башламышай Гелхенрин школа, шаз пулдин такъатар чара авуна, эцигна куьтягъна. Аладаш хуьрун школа куьтягъун патал цли 100 млн. манат чара авуна, Къурагърин хуьр хъвадай целди таъминарунизни 100 млн. манат къван пулдин такъатар чара авуна. Къедай йисуз Гелхен дередиз

газ тухуда. Алапай йисуз "100 школа" проектдай Ашарин ва Хуьрехуьрун юкъван школар ремонтна. Алай йисуз "150 школа" проект кардик кутунва. Адан сергъятра аваз чи райондин вад школа капиталный ремонт авун патал документар гъазурзава. "Земский доктор" ва "Земский учитель" проектрай игътияж авай чкаяр пешекаралди таъминарда. Районда пуд ясли-бахча эцигда. Гъевчи карчивилел машгъл жезвайбуруз куьмек авун патал 300 млн. манат пулдин такъатар кутунва...

З.Азизова Дагъустан Республикадин Кьилин Чарче къалурнавай вири месэляяр кьилиз акъудиз, республикадин руководстводиз куьмек гуз гъазур тирди, налогар къватлунай район республикада вилик жергеда авайди, инлай къулуьхъни вилик эцигнавай месэляяр кьилиз акъудун патал вири сад

хъана къвалахдайди къейдна. РД-дин Кьилин Чарчикай райондин Обществонный палатадин председател Фахрудин Мирзоев, Кьирийрин школа-интернатдин директор Набир Тагъиров, Кьирийрин юкъван школадин директор Фарман Шихкеримов, ветеринарный управленидин начальник Набир Асланов, хуьрерин поселенийрин рекъий уполномоченный Эльмира Исаева, Кьутлларин хуьрун администрациядин кьил Рифет Мурадалиев, финотделдин начальник Бахтияр Ибрагимов, райондин образованидин отделдин начальник Рамазан Катибовни рахана, абуру къватл хъанвай са жерге месэлайрикайни лагъана.

РД-дин Къилин Чар веревирдзава

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Дагъустан Республикадин Къилин вичин Чарче экономикадин, яшайишдин, культурадин месэлайриз, дагъустанвийрин гьал - агъвал хкаждай рекъериз талукъ инсанар агъадай ихтилатар пара авуна. Чар республикадин зегъметчи коллективра, къилдин ксарин арада гьалзава, адаз къиметар гузва, чпин фикирар раижзава, теклифар гузва.

Алатай гьафтада республикадин СМИ-рин векиларни журналистрин Союздин дараматда къватI хъана ва абуру Чарчин къиметлувиликай, ана къарагъарнавай месэлайрикай ва республика патал важиблу крарикай чпин фикирар лагъана.

Элкъвей столдихъ рахай саки вирида Владимир Васильева Чар къелай жуьредал фикир желбна. Сад лагъайди, РД-дин Къилин Чар анжах Халкъдин Собранидин депутатриз къелун тимил акуна. Республикада къиле тухузвай цийи крарикай, къайда туникай, къабулзавай серенжемрикай, гьукуматдин членрилай гатунна, зегъметчи гьар са коллективдин хиве авай ва гьатзавай везифайрикай, республика кар алай рекъерай вилик тухун патал жавабдар хъуникай, обществодин вири къа-

Такъатар, къуватар, къастар герек я

тариз чир хъунин мураддалди, РД-дин Халкъдин Собранидин депутатрилай гьейри, вичин тварунихъай хуьруьн майишатдин, промышленностдин работникрин, алимир, муаллимриз, культурадин, искусстводин, литературадин, сиясатдин деятелриз, общественный, диндин, жегьилрин, коммерциядинбуру тушир организационин векилризни теклифна.

Къвед лагъайди, В.Васильев Дуствилин къвалин члехи залдиз къватI хъанвайбурухъ галаз къели истемешунар авуналди, буйругъар гуналди, кичлерар кутуналди ваъ, вичин яшдин, башдин, барабар къуллугъдин инсанрихъ галаз месэляталди, ара-ара "сагърай, чна икI авуртIа, хъсан я, и месэла квез гьикI аквазва, халкъдин гьакъиндай къайгъу члугун гьукуматдин буржи я" лугъуз, рахана. Ида, са рахунни алач, адахъ ийизвай ихтибар мадни артухарна.

Пуд лагъайди, Владимир Васильева, вилик йисара хъиз, къилиз акъат, акъуд тийидай планрикай, мурадрикай ван алаз малумарнач. Анжах цIи ва къведай йисуз умуьрдиз кецирмишдай, РД-дин Гьукуматдилай ва муниципалитетрилай, инвесторрилай алакьдай крарикай рахана.

"Гьар сада намуслувилелди, менфятлувилелди къвалахун неинки кесерлу, гьакI жуваз хийирлуни жедай къвалахдай шартIар тешкилун чи везифа я", лагъана В.Васильева. Ада чи агъалийрив агакъзавай лап куьлуь дохордал (мажибар, пособияр) наразивална. И гьакъикъат цIуд йисара давам жезва. И карда хъсан патахъ дегишвилер тун патал республикадин гьукуматди налогар гзаф къватIдай, чилер, эменни, карчивилел машгул вири регистрация ийидай серенжемар къабулзава. Финансрин пайгар база хъайила, зегъметчийрин мажибар хкаждай, пособийрин къадар артухардай мумкинвални жедда.

Къе республикадин агъалийри къачузвай мажибрин (юкъван гьисабдалди 17-18 агъзур манат), аялриз гузвай пособийрин (112 манат) къадарар чир хъайила, гзафбур хъуьрезва. Гьавилляй РД-дин Къилин, виридаз ван къведайвал, Гьукуматдал цIи муаллимрин, аялрин бахчайра къвалахзавайбурун ва бюджетдин маса хилера зегъмет члугъвазвайбурун мажибар артухардай механизмаяр жегъурун давамарун тапшурмишна. Гьа са вахтунда ада малумарна: "За Гьукуматдал, алай йисан сифте паюна бюджет къилиз акъудунин нетижайриз килигна, аялриз гузвай пособийрин къадар виле акъадайвал хкажунин гьакъиндай теклифар гун тапшурмишзава". Чир хъун патал: алай вахтунда республикада пособияр къачузвай 450 агъзур кас ава. Абура гьакI кесибвиле авай, куьмекдихъ муьгътеж (етим

аялар, кесиб хизанрай тир, 1-классдиз физвай аялар, зегъметдин ветеранар, далу патан зегъметчийар, хуьрера къвалахзавай пешекарар...) 160 агъзур касни алава хъжезва. Эхиримжи йисара абуруз гузвай пособийрин къадарра садрани дегишвилер тунвач (индексироватнач).

В. Васильева дагъустанвийриз намуслувилелди, республикадин аваданвал, халкъарин мублагъвал патал зегъмет члугуниз, чпин крар бажармишуниз са шумуд сеферда эвер гана, хизандихъ галаз хъиз рахана. Ара-ара яб акалзавайбуруз таъсирдай мисаларни гъана. Тарашунрал, чунуьхунрал, халкъдин, улкъведин хазинадиз гьил яргъи авунал эхир эцигун важиблу, хийирлу тирдакай лагъана.

Махачкъаладай Каспийскдин чиркин ятар михъдай имаратрал къван тухузвай коллектордин проектдинни сметадин къимет 14 миллиард манатдиз акъуднавай! Цийи къилелай гьахъ-гьисабар хъувурла, коллектор эцигна, ишлемишиз вахкун патал анжах 7 миллиард манат герек къевезвай. Бес амай пул гьиниз ийизвайди тир? Нефсер къати бязибуруз нез къанзавай.

Леваша районда рекъер къайдадиз гъунин программадин бинедаллаз 2012-йисалай къвалахар къиле тухузва. Абуру цIи куьтягъдайвал я, пул тимил харж авуналди. Ана муьгъ эцигун патал пландик 1,6 млрд манат кутунвай. Гьахъ-гьисабар хъувурла, тайин хъана хъи, муьгъ 500 млн манатдихъни эцигиз жезва.

Дагъустандин шегъерра, районар гьиле къунвай, амма куьтягъ тавунвай хейлин эцигунриз проектдинни сметадин документа къадардилай артух пулар къалурнавай. Ахтармишуна хъувурла, гьахъ-гьисабар авурла, малум хъана хъи, къиметар сад-къвед - пуд сеферда гзаф къалурнавай. Гила тимил пуларалди абуру эцигна куьтягъда. Республикадин ВТЭК-дин члехибур къурдалай гуьгъуьниз, чпин набутвал тестикъар хъийиз, ВТЭК-дин идарайриз 6 агъзур кас танач. Имни республикадин бюджетда 1 миллиард манат амукъда лагъай чIал я.

Эхъ, алатай вахтара гьукумдин къиле авайбуру бюджетдин пулар недай, тарашдай, крар къулухъ ядай, халкъдин месэляар кваз такъадай мумкинвал гузвай. Гила ахътин крарин вилик пад къазва, бюджетдай ахъайзавай гьар са манатдал гуьзчивал тухузва. Къенятзавай пуларин гьисабдай школяар, медицинадин идараяр, аялрин бахчаяр эцигзава, цин линияр тухузва ва маса хъсан крар ийизва.

Дагъустанда агъалияр михъи, хъсан еридин бес къадардин хъвадай целди таъминарунин месэляни кар алайди, важиблуди ва къурху кутадайди я. Дербентдин, Избербашдин, Буйнаксдин, Хасавюртдин агъалийрив къени бес къадарда хъвадай яд агакъзава. И муьквара Хасавюртда цIудралди инсанар санлай азарлу хъунни ерисуз хъвадай цихъ галаз алакьалу авунва. Агъалийри йисаралди гуьзетзавай и месэла гьалун патал цIи бюджетдай 1 миллиард 700 миллион манат чара ийидайвал я. Винидихъ тварар къунвай шегъерри цин цийи линияр тухуда.

Фикир це садра: алатай йисуз агъалияр хъвадай целди таъминарунин мураддалди еке 9 объект, гьа гьисабдай яз, 3 водопроводни ишлемишиз вахкана, и эцигунриз республикадин бюджетдай 363 млн манат харжна. ЦIи республикадин 18 муниципалитетда агъалияр хъвадай целди таъминардай 30 эцигунар гьиле къада, вад квачиз, амайбур йисан эхирдалди ишлемишиз вахкуда.

Сулейман-Стальский райондани цин зурба гьамбархана эцигун давамарзава. Анай къадим Дербентдизни хъвадай яд агакъарда. Дагъустанвийри ихътин крар, гьелбетда, хушвилелди къабулзава. Республикада хъсан патахъ дегишвилер тун патал РД-дин Къилин, Гьукуматни, депутатарни алахъзавайди аквазва. Амма дегишвилер, гьайиф хъи, яваш-явашдиз къиле физва. ЦIуд йисаралди гьал, къилиз акъуд тавур крар, гьелбетда, сад-къве йисан вахтунда тамамариз жедайди туш. Пулдин, инсанрин, обществодин такъатар, къуватар, къастарни герек я.

Вири - инсан патал?..

Мердали ЖАЛИЛОВ, литературдин отделдин редактор

Дагъустан Республикадин Къил В.Васильева и муьквара Халкъдин Собранидал раиж авур вичин Чарче, РФ-дин Президент В.Путина Федеральний

Собранидиз рекъе тур Чарчин асул руьгъ ва къалурунар вилив хуьналди, чи регионда хъидаказ вилик акъвазнавай месэляар галай-галайвал веревирднава. Хейлин рекъер-хуьлер, алудун герек тир уламар, четинвилер, къачуна къанзавай дережаяр гьихътинбуру ятIа, гьар садавай аннамишиз жедайвал ачухарнава. Гъанвай хейлин делилар (экономикадай, яшайишдин, медицинадинни образованидин, эцигунрин, налогринни харжарин ва маса хилерай) девирдин гъавурда авай гьар са кас инанмишардайбуру я. Гьелбетда, абурук руьгъ шадардай агалкъунрихъ галаз санал татугайвилерин, къулухъ галумукъунин, бязи вахтара гьатта тахсиркарвилериз рехъ ачухунин пашман делиларни ква. Заз лугъуз къанзава хъи, республикадин регъберди халкъдихъ галаз (сифте нубатда - депутатрихъни чиновникрихъ галаз), чин къун тавуна, ачух рахунар къиле тухванва.

Государстводин къилин политика ва везифа яз а кар къалурунава хъи, чина къабулзавай вири крарарар, къачузвай камар, гьалзавай месэляар инсандин зевелимжи дердияр гьалзавайбуру, инсан, Ватан хуьзвайбуру, абуру виликди тухудай гьакъикъи крарихъ элкъуьрнавайбуру хъун лазим я. И месэляарик акатзава: инсандин хатасузвал таъминарун; адаз къвалахдай, зегъметдиз килигда хъсан къазанжи къачудай, яшамиз жедай къулай шартIар яратмишун; вини дережадин ва тIем акакъдай образование, медицинадин куьмек къачудай мумкинвилер артухарун ва икI мадни.

Ибуру гъевечи месэляар ва я пичи хиялар туширди Чарче галай-галайвал ачухарнава. Чи кар алай гьар са министерстводи (федеральный ва чкадин) авун лазим тир крар ва агакъарна къанзавай дережаяр (рекъемар) къалурунава.

Шак алач, республикадин къилиз цийи кас атайдалай инихъ хейлин крарик (рекъер-муькъвев, аэропорт ва гуьлуьн порт, транспортдин такъатар, электроэнергиядин сетар цийи хъувунин) гьерекат акатнава.

Коррупция лугъудай завалдин, бюджетдин пулар чпин нефсиниз серф авунин беябурчивилин гьаларал эхир эцигун патални къуватар желбнава, и кар давамни жезва. Чпин гьиле члехи мумкинвилер хъайи 200 кас чиновникар сифте яз жавабдарвиллиз члугун - им ибрет къачун лазим тир делил тушни?!

Гъайиф хъи, узъуррин дувлар деринра ава. Чи къурулушдай, иллаки халкъдиз мишвилелди къуллугъ авун герек тир хейлин идарай-

рай я коррупциядин, я къайгъусузвиллин, я са къуникайни къурху тахъунин, саймазвиллинни савадсузвиллин, нефсинин къативилин тIегъуьн (залан хумаяр) акъван фад ва эхирдалди акъатдай хъиз туш. Зун яр-гьал физвач, гьа чи къвалахал захъ галаз зегъмет члугъвазвай са касди вич, коммунальный къуллугърай (къвалерин, экверин, газдин, къайи ва чими цин, зирзбил тухунин ва маса) пулар гудайла, гьихътин къевера, къекъуьнра, хъутIалра твазватIа, суьгъбетна. МФЦ-да, са пай пулар къачуна, зирзбилринни ятарин пулар чпивай къачуз жедач лагъайла, герек идарадиз (ЖЭУ-диз) фена. Ина къайи цин пул сада, чими цинди масада къачузва. А кас а юкъуз къвалахал алачир. Мад хъфена къанзава...

Зирзбилдин пул гуз маса, пуд лагъай чкадиз фин лазим я. Шумуд югъ и са месэла гьализ акъатда? Им бес къвалахра цийивал («оптимизация») тун яни? Инсан икъван инжилу авун, гьарикларун бес дуьз яни?!

Маса юлдаш, Махачкъалада пропискада ава, вич Каспийскда яшамиз жезва. Икъван гагда а шегъерда къабулай поликлиникада гила ам къабулзавач. ГьикI? Вучиз? Бес и касди цийи къилелай поликлиникадихъ галаз икърар кутлунун, яни ам, са тунгьал чарар-цIарар туькьуриз, Махачкъалада къекъуьн лазим я.

Жегьилдивай физни жедда. Яшлу начагъ инсанди вуч авурай? Гьикъван чкайра ам къекъуьрай поликлиника хкъягун патал? Имни «оптимизация», инсанриз ийизвай къулайвал, регъятвал яни?

Страховой полисда, медицинадин гьи идарадиз фейитIани, духтурри къабулун, куьмек гун заминламышзавачни?

Мад ва мад суалар гзаф я. Мектебрани, бахчайрани, базаррани, машинрани, рекъерани... Тахсирлугур закондиз муьтлуьгъ, чпихъ я "далу", я "халу" галачир факъирар жезва.

За садра экверин пул жува къвалахзавай чкадин патав гвай МФЦ-да гана. Дугъриданни, ина касса-дихъ са касни галачир. Секиндиз за жуваз лагъай къван пул гана, квитанция вахчунна, хтана. Са вацралдай чир хъана, зи пул са нин ятIани сетдиз янава, МФЦ-дин къуллугъчиди - компьютердихъ галайда гьалатI ахъайна. И гьалатI туькьуьриз зун пуд вацра са идарадай маса идарадиз къекъуьнни мажбурна. МасакIа зал са еке тагъма (бурж) алкIурнавай. Пул гана, жув буржуна тун?.. Жуваз жув эцигдай чка жагъизмачир заз. Ихътин мисалрин тум-къил авач. Меркезда, масанрани.

Бес ихътин гьалда инсанар (тахсир квачирбуру) къева твазвайбуруз регъберрин чарарикай, рахунрикай, истемешунрикай хабар жезвайди тушни? Гьакъван савадсузриз гьакъван жавабдар къвалахар ни гузва?..

Инанмиш я, чиновникрин къифледи (къилери) дуьз къвалахатIа, къвачеривай акъван шандакъар, гьахъсузвилер ийиз жедачир.

Белки, чи ван къведай вахтни жен. Къайда, низам къилин чкадал эцигда... Гьа чIавуз чина ийизвай вири къуллугъар Инсан паталди хъун мумкин я.

ерияр чун гъар сад патал гзаф важиблу я. Къанун-къайда хуьнин ветеранризни къетендаказ сагърай лугъуз кланзава. Куь къегъалвални жуьрэтлувал алай аямдин къуллугъчийриз чешне я. Куь тежрибади, чирвилерини камаллувили акъалтзавай несилдиз руьгъдинни ахлакъдин ва ватанпересвиллин тербия гунин карда куьмекзава. Чпин пак буржи къилиз акъуддайла телеф хъайи къвалахдин рекъай чи дустарни риклел хкана кланда.

Шад гъалара

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай гъафтеда Каспийскда, Росгвардиядин Дагъустан Республикада авай Управленидин ОМОН-дин базада, Россиядин Федерациядин милли гвардиядин къушунрин Иикъаз (ци 3 йис тамам хъанва) талукъарнавай шад мярекатар кыле фена. Са шумуд сятда давам хъайи и мярекатра республикадин неинки къанун-къайда хуьдай вири органрин къуллугъчийри, Махачкъала, Каспийск, Хасавюрт шегъеррин администрацийрин, общественный ва жегъилрин организационрин векилри, гъакъ шегъерзгълийри, гъа гъисабдай яз аялрини, жележдин аскеррини иштиракна. Абурун арада багъа мугъманарни авай. Мярекатар митингдилай башламишна. Ам къилдин батальондин командир, генерал-майор Сергей Алейника ачухна.

-Тамам къве асирдилай гзаф вахтунда Ватан хуьнин пак буржи къилиз акъудзавайбурун арада милли гвардиядин къушунри къетлен чка къазва. Абурун, гъукуматдин къенепатан хатасузвал таъминарунал гъалтайла, чпик умуд кутагъ жедай мягъкем даях я. Женгинин адетриз вафалу аскерри къенин

юкъузни Дагъустанда, гъакъ Кеферпатан Кавказдин федеральный округдин амай регионрани чпин пак буржи къилиз акъудун давамарзава. Сир туш, къуллугъдин рекъай четинвилериз чакъ галаз санал багърийрини дурум гузва. Гъавилляй къенин юкъуз чна чи хизанрин тварцихъни чими келимаяр лугъуза. Абурун куьмек ва гъавурда акъуни

Абурун къаматар эбеди яз чи риклера амукъда, - къейдна Сергей Алейника.

И гафарилай гъугъуьниз къватъ хъанвайбур са декъикада кисна, къвачел акъвазна. Микрофондихъ РД-да авай МВД-дин министрдин заместитель, полициядин начальник Дмитрий Гутыря атана. Лишанлу югъ тебрик авуналди, ада Дагъустан Республикада авай Росгвардиядин Управленидин къуллугъчийр гъамиша виниз тир пешекарвилелди, дирибашвилелди, бажарагълувилелди тафаватлу хъайиди, къенин юкъузни и рекъе чпин везифаяр пешекарвиллин виниз тир дережада аваз къилиз акъудун давамарзавайди къейдна.

Митинг къвалахдин рекъай везифаяр къилиз акъуддайла телеф хъайи къуллугъчийриз ОМОН-дин базадин гъаятда хъажнавай памятник ачухналди акъалтна. Абурун экъу къаматар, са декъикада кисна акъвазуналди, риклел хкана.

Росгвардиядин Управленидин вири подразделенийрин къуллугъчийр "Гъалибвиллин югъ" мандин сесерик кваз жергеда аваз фена.

Гъугъуьнлай суварин мярекатар башламыш хъана. Къватъ хъанвайбуруз яракъ гъаз, гъакъ гъилералди куклунин къайдаяр, яракъдай лишанар ягъунар, тахсиркара куниз талукъарнавай вердишвилер (ва икъл мад) къалурна. Росгвардиядин махсус подразделенийри женгина ишлемишнаай яракъдин выставкани ачухнавай. Ана Калашникован автоматар ва пулемётар, "Витязь" пулемётар, Драгунован снайпервиллин винтовкаяр, гранатомётар ва тапанчикяр авай.

Суварин мярекатрик еке къуватдалди машгъур дагъустанви Омар Ханалиевазни теклифнавай. Ада вичин алакъунар къалурна - аялрив ацанвай микроавтобус, сараривди къуна, са шумуд метрдиз ялна, ракъун зунжурар къатна, ракъун твалар алчударна ва икъл мад.

Къватъ хъанвайбуруз майдандал ачухнавай кухняда аскеррин тлуьнрикая дадмишдай мумкинвални авай.

ОРУЖЕВ Оруж Ярагъмедовичан - 90 йис

Гзаф хъурай!

Кичибег МУСАЕВ

Аквадай хътин жуьреба-жуьре къуллугърал хъайи лезгийр тлимил туш. Абурун жемиятдин, халкъдин риклелни алама. Амма вири сад хъиз - вагъ. Эхиримжи вахтара акъатиз башламишнавай риклел хъунрин ктабар ихътин ксарикайни хъун шад жедай кар я. И сеферда зи гъиле гъатай ахътин ктаб къанун-къайда хуьнин органра яргъал къвалахлай, Къиблепатан Дагъустандин лайихлу риваятрикая тир ОРУЖЕВ Оружесакъай я ("Рыцарь правопорядка". Воспоминания, Махачкъала, 2011).

Залай яидиз члехи тиртлани, са девиррин несилтрикая тир еун зал гъалтначир, яни чун таниш тушир, Оруж Ярагъмедович. Вун эхиримжи рекъе твадайлани, аз хабар хъаначир... Вун амачиз, вакай ктаб къейлайла, и зи лезгивиллин гафарни гъиссер халис лезги хъайи ви сурал разивиллин цуьквер хъана экъечрай, гъуьрметлу Оруж Ярагъмедович...

Къуй чи халкъоихъ икъл риклел хъиз, икъл лугъуз жедай рухварни абурун лайихлувилерикай суьгъбетзавай ктабар къвердавай гзаф хъурай!

Риклелай тефидай

къамат

Вадим ЖАМАЛДИНОВ

Къиблепатан Дагъустанда Сулейман-Стальский райондин Алидхуьр члехи ва гъурчегбурукай сад я. Ам гъунейрин ценерив, Къурагъ вацун эрчи пата экъя хъанва. Адан къаншарда, вацун а пата, инкъилабдин ялавлу хва Къазимегамед Агъасиеван гуьмбетни килигиз акъвазнава. Ихътин игит хъелай чешне къачуна, белки, алидхуьруьнвийрини абурун рехъ давамарзава жеди.

ОРУЖЕВ Оруж Ярагъмедович 1929-йисан 3-апрелдиз Къасумхуьруьн райондин Алидхуьрел лежбер Ярагъмедан хизанда дидедиз хъана. Ам гъеле аялзамазда, кефсуз хъана, къена. Къвале Оруж члехи аял тир. Буба къейила, Оруж члехи авун диде Зухрадинни дахдин вах (эме) Ханагъдин хивез аватна. Вахтар гъикъван четинбур тиртлани, Оруж Къасумхуьруьн 1-нумрадин школа куьтыгъна. Гъеле школада амаз адан мурад юрист хъун тир. Школа куьтыгъдайла, имтигъанар вахкудайла, математикадин муаллимди вичин тарсунай, экзамен вахуз хъанач лагъана, са шумуд аялдиз къведар янай. Абурун жергеда О.Оружевин авай.

Имтигъан вахуз тахъай аялар Махачкъаладиз, образованидин министерстводиз фена, абуру авай члуру гъалдикай хабар гана. Министерстводай абурун шегъердин 2-нумрадин школада экзамен вахкудай ихтияр гана. Фенвай аялри вирида экзамен вахкана, аттестатрени къачуна.

А вахтунда Дагъустанда авайди къилин образование гудай 3 институт (медicinaдин, хуьруьн майишатдин ва педагогикадин) тир, амма юриствиллин пешедай анра факультет авачир. И кар фикирда къуналди, партиядин обкомди чина авачир пешеяр къачуз кланибурун дес-

теяр гъазурна, пединститутда экзаменар вахуз тазвай, хъсан къиметар къачур аялар Москвадин, Ленинграддин вузриз рекъе твазвай. О.Оружева Рагъэкъечдай патан члаларин факультетдиз экзамен вахкудайвал хъана, гъикъл хъи, юридический факультетдиз чкаяр лап тлимил ганвай, амма экзаменар садбур тир. Ленинграддиз экзаменар вахуз фенвайбурун кыле Омаров Муса Садулаевич авай. Поездда, О.Оружева адахъ галаз месляят ийидай рехъ жагъурна, вичиз юриствал кланзавайдакай лагъана. Муса Садулаевича адаз хъсандиз яб гана, документриз килигна, ахпа абуру юристрин документар авай папкада туна. Оруж Ярагъмедович Муса Садулаевичалай гъамилшалуьгъ рази яз амукъна.

1952-йисуз Ленинградда клелна куьтыгъай юристрин десте Дагъустандиз хтана. Абурун жергеда Оружев Оруж, Мегътиев Нариман, Аллагъвердиев Сабир, Гъуьсейнов Набир, Къафланов Ярагъмед ва масабур авай. Вузда хъсандиз клелай О.Оружев Дербентдин прокурордин куьмекчиле рекъе туна. А вахтунда Дербентдин прокурор Къурбанов Буба Гъасанович тир.

1954-йисан 13-ноябрдиз Оружев Оруж Артемьеве Лариса Антоновна-дихъ галаз сир сад авуна. Абуруз 6 хва - Ярагъмед, Алексей, Сиражудин, Владимир, Александр, Мегамед - хъана.

Гъугъуьнлай Оруж Оружев Рутул райондин прокурордин къуллугъдал рекъе туна. Са куьруь вахтундилай чирвилерин дережа ва пешекарвал мадни жхажун патал ам Харьковда кардик квай курсариз ракъурна. Анай хтайла, мад Рутули вичин къуллугъдал хъфена. 1966-йисуз О.Оружев Дербентда милициядин начальникдин къуллугъдал тайинарна, ина ада 13 йисуз къвалахна.

XX асирдин 70-йисара КПСС-дин ЦК-ди исламдиз акси нубатдин къарар акъудна. Адал асалу яз, пак чкайрал, пирерал фин къадагъа авунвайтлани, гъар йисуз Шалбуз дагъда авай Сулейманан пирел агъурралди мусурманар къвезвай. И кар акъвазарун патал гъукуматди еке чалишмишвилер ийизвай. А вахтунда Ахцегъа прокурор тир О.Я. Оружеваз, и месэладин вилик пад къазвач лугъуз, партиядин райкомди тадияр гузвай. Амма ада "а къвалахдин рекъай аз я юридический, я правовой къайдаяр члуриз акъазвач" лагъана, куьруьдаказ жаваб ганавай. Вичин гафнавал клевиз акъвазнавай прокурордин меслятдал Ахцегъ райком рази хъана. И месэладин патахъай райкомдизни, Оружевазни партиядин обкомдин бюродални эвернай, амма О.Оружева вичин гаф дегишарначир. Ги къуллугъдал къвалахлани, ам вичин гафунал клевиз акъвазнай, гъавилляй адаз вирида гъуьрметни ийидай.

СтIал Сулейманан - 150 йис

Жамидин ИСМАИЛОВ,
тарихдин илимрин кандидат

Чехи шаирдин юбилейдин вилик чи рикIел адахъ галаз алакьалу тир гзаф крар, кхьинар, чарар-цIарар, художественный эсерар кхезва. Вирибурукай рахаз хьун мумкин туш. Амма бязи рикIел хкунар галачиз Сулейманан къаматдиз кутугай кьимет гун четин я.

СтIал Сулейманан тIвар, ХХ асирдин 30-йисарилай гатIунна, Дагъустандин ва гьакI СССР-дин вири халкьарин мецел атана. Гзаф критики ва литературоведри къейдзавайвал, и кардик чи машгур алим-лингвист, писатель ва журналист Гьажибег Гьажибегован чехи пай ква. Ада, сад лагъайда яз, СтIал Сулейманан мецелай "Билбил", "Кьве кIвачел кьекъведай лам", "Фекъий-риз", "Гьуруьят" шириар кхьин хъувуна. Им 1925-йи-

Шаирдин къамат
рикIел хкунра

суз, Гьажибег Гьажибегов Агъа СтIалдал атайла, хьайи кар я. Гуьгьуьнлай и шириар алимди 1927-йисуз Москвада чап авур лезги шаирин эсеррин кIватIалда туна. Гьажибег Гьажибегова СтIал Сулейманан тIебии бажарагъдиз къетIен кьимет гана ва адан са эсерни квяхъ тавун патал гзаф зегъметар чулгуна.

СтIал Сулейманан уьмуьрда ва яратмишунра Эффенди Капиевани тIимил роль къугъванач. Ада хейлин йисара шаирдин секретарвиле кIвалахна, адахъ галаз санал яшамш хьана. Эффендидиз Сулейман, вичин кIвале хьиз, гзаф маса рекьерани, мярекатрани аквадай мумкинвал хьана. Э.Капиева Сулейманан гьакъиндай кхьенай: "Савадсуз ашукь аквавн простой инсан тушир. Ам гзаф камаллу тир, адаз гзаф крар акунвай, чидай. Гзаф затIарин гъавурда ам хъсандиз авай, гьатта чи са бязи филологиядин илимрин кандидатрилайни артух. Гьавилай ада къетIен эсерарни яратмишна".

Эффенди Капиева, Сулейманан уьмуьрдиз бахшна, вичин метлеб садрани квяхъ тийидай "Шаир" тIвар алай ктаб кхьена. Октябрдин революция ва Дагъустанда Советрин гьукум тестикъ хьун Сулеймана чехи ашкъидалди шадвилелди къабулна. Адалай къулухъ шаирдин жанлу сес уьлкведин лап яргъал пипIеривни агакьна.

СтIал Сулейман чехи общественный деятель, Куредин окружкомдин, Дагъустандин ЦИК-дин член хьана. Ам СССР-дин писателрин Сад лагъай съезддал явлалу чIалар гваз экъечина, раханай. Максим Горькийди гьа чIавуз адаз "ХХ асирдин Гомер" лагъанай.

1936-йисуз Дагъустандин халкьдин шаирдиз чи республикада сифтебурукай яз, Ленинан орден гана. Расул Гьамзатов гзаф сеферра рикIел хкидай: "Чпин гьиле чехи постар гъатнавай бязи чиновники (Ломоносов, Сорокин) СтIал Сулейманаз "халкьдин душманар" русвагъдай ва партиядинни советрин къурулушдин тарифардай шириар кхьинин тапшуругъ гайила, шаирди къетIидаказ ваь лагъанай: "За шириар, жуван рикIяй атайла, кхьизва. Масака завай абур туькIуьриз жедач".

Сифте танишвал

Музафар ГЬАСАНОВ,
дявединни зегъметдин ветеран, Бут-Къазмаяр

1936-1937-йисар... Зи буба Гьасанов Теймуршагъ Докъзпара райОНО-дин заведующий яз, чи хизан Усугъчайдал яшамш жезвай. Зи 7 йис тиртIани, бубади зун районда кьиле физвай вири мярекатриз, партидин собранийризни тухудай.

Са юкьуз райкомдин идараяр авай куьче, ам Ахцегъиз физвай шегьре рехъни я, кьилляй-кьилди инсанрив ацIанвай. Абуру Ахцегъий халкьдин машгур шаир СтIал Сулейман хтун вилив хуьзвай. Инсанар шаир мукьувай акунихъ тамарзу тир.

Са арадила Сулейман авай М-1 маркадин машин пайда хьана, халкьдик юзун акатна. Вирида "Гьурра-аа!" ванцелди, гьилер юзуриз, шаир къаршиламишзавай.

Зи буба, зунни галаз, машиндиз мукьва хьана. Ада шаирдивай жузунар авуна. Шаирди адаз вич Ахцегърин жемятди хушвилелди къабулайдакай, ахпа Хуьруьга шаир Тагьирахъ галаз гуьруьшмиш хьайидакай суьгьбетнай. Машиндин рулдихъ галайди шаирдин хва Мусаиб тир. Адал яргъи "мез" галай шапка алай. Абуру, машиндай эвичI тавуна, рекъе гъатнай, чпик тади квал-

Эхъ, шаир СтIал Сулейманан вири фикирар Дагъустандикай, чехи Ватандикай, партиядикай тир. Гьавилай адан шириарни вири девирра чахъ галаз яшамш жезва ва инлай къулухъни амуькъда.

Урусрин писатель Борис Пастернака СтIал Сулеймана вич Москвада, писателрин Сад лагъай съездда, трибунадихъ галайла, гьикI тухванайтIа, рикIел хкидай: "Чаз а трибунадихъай кичIе тир. Амма Сулейман, са кичIевални авачиз, рахана. Адан сес са кIусни дегъиш хьанач, секинди лугъузвай гафари залдин а кьилиз кьван лув гузвай. Сифте саламар лагъайдалай къулухъ ада, вич Дагъустандай иниз вуч гваз атанватIа, гьадакай лагъанай".

Расул Гьамзатован мад са рикIел хкун, зи фикирдалди, вижевайди я: - Чи писателрин Союздин кIвале, дегълизда, СтIал Сулейманан, ЦIадаса Гьамзатан, Абу-тIалиб Гьафурован суьретар авай. Са сеферда Москвадай чиниз вич амайбурулай гзаф савадул яз гьисабзавай, вичиз вич бегенмиш писатель-авангардист атанай. Адан рикIелай вичин хайи чIални алатнавай. Гьа чIавуз писателрин Союздин секретарь тир Юсуп Халпалаевавай ада хабар къуна: "И хипен хъицикьдин бармак алай чубан вуж я?" Юсуп Халпалаева, кIусни яргъал вегъен тавуна, жаваб гана: "А чубандихъ и вун хътин хипер агъзурур ава..."

Мад са рикIел хкун, зи фикирдалди, важиблуди я. Урусрин писатель Петр Павленко Агъа СтIалдал СтIал Сулейманахъ галаз гуьруьшмиш хьайила, ада шаирдикай вижевай очерк кхьенай. Писателди къейдзавайвал, адан суалриз Сулеймана шириралди жавабар гудай. Эгер са цIар са гьикI ятIани рикIелай алатнаваз хьайитIа, гьасятда адан патав гвай хуьруьнвийри рикIел хкидай. Сулеймана и чIавуз, халкьдал вичин тIуб туькIуьрна, лугъудай: "Ингъе зи ктабар". Дугъриданни, стIалвийриз шаирдин эсерар хуралай чидай. Ингъе а вахтарилай инихъ гьикьван йисар алатнаватIани, Сулейман гьа Сулейман яз чи арада ама. Инлай къулухъни гьакI жеда. Расул Гьамзатова лагъайвал, Сулеймана вири рекьера чун хвена, чнани ам эбеди яз хуьда...

дай. Гьа икI, шаир заз мукьувай Усугъчайдал акунай...

* * *

Хуьруьг Тагьирни заз мукьувай сад лагъай сеферда акурвал рикIел кхезва.

Са сеферда нянрихъ зунни тагьирхуьруьнви - кемеңчи Агъамирзе, Дербентдай поездда аваз Тагьирхуьрел хъфиз, вокзалдик фенай. Ина шегъер галай пата айвандик Хуьруьг Тагьир ацукьнавай. Чун адаз мукьва хьана. Заз ам сифте тир аквазвайди. Агъамирзе, ам акурла, адаз манияр лугъуз башламишна:

*Вун акурла, чаз шад хьана,
Чи рикIериз багъа шаир.
Югъур хуьй ваз физвай сефер,
Чан элпериз багъа шаир!*

Са шумуд куплет мадни авай. Хуьруьг Тагьирани адаз жавабар хганай. Аквадай гьаларай, абурун арада танишвал авай.

Агъамирзедин манидин ванцел вокзалдик квай инсанар, шаир Тагьир чир хьайила, тажуб хьана амуькнай. Гьа и арада Бакудихъай поезд атана. Зани Агъамирзе, ди шаирдив гвай кьве чемодан тухвана, абур купеда эцигнай. Чехи шаирдиз гьилер яна, чна ам вагондани аквадарнай...

Майрудин БАБАХАНОВ,
Дагъустандин халкьдин шаир

Эхиримжи рехъ

(ГьвечIи поэма)

1

Сулейман хиялри тухванва-
Гьажибег тунвалда дустагъда.
Адакай вуч тахсир жагъанва,
Русвагъиз бирдан и саягъда?

Гьажибег душман я? Аламат!
Им тир зи кьве вилиз такурди.
Дустагъдиз чуькьвенва гьукумат,
Халкь патал чанни гуз гьазурди.

- Пака, паб, фида зун меркездиз,
АлуькIдай пек-партал гьазура.
Фургун гваз атурай, ликбездиз
Гьасанан патав хва ракьура.

- ГьикI фида, начагъдиз

къатканвай,
Духтурриз хабарни авачиз?
- Тамамра кар жуваз лагъанвай,
ТIалабда, рахамир алачиз...

2

Поезддай эвичIна гужалди,
Тади кваз фена ам майдандал.
Хатадай гьалт тавун паталди
Вич чинай чир жедай инсандал.

Адан тIвар къунайтIа, гьасятда
Майданар халкьарив ацIудай.
Тебрикиз, тIалабиз меслятар,
Кьуьзекан агъарам атIудай.

Вилик хьиз, орден гваз хтайла...
А вахт бес фирайни рикIелай?
Вирида, Сулейман лагъайла,
"Гьурра" гуз, хтIуннай кьилелай.

Гена кье чир хьанач садазни-
Гьакьван ам уьзурдик къуранва.
Хушзамач, вилик хьиз, рахазни,
Ам дерин хиялри тухванва.

"Сулейман - меркезда" - хабарди
Чехиди авунва секинсуз.
- АтайтIа нагагъ зи дидардиз,
Авач лагъ, жаваб це тайинсуз.

ТIазвайдан ина вуч мирг ава,
Тахъана СтIалдал яргъандик?
Гьажибег гьикI ятIа, чирзава...
Эй кьуьзек! Эй кесиби романтик...

3

Сулейман акурла раклара,
Зулейха метIерал аватна:
- Гьажибег гьатна хьи ракъара,
Гьажибег душман яз акъатна!

ТакIанбур ачухдиз хуьурезва,
Танишар, къвал ягъиз, кьекъвезва.
Уьмуьрлух дустар я лагъайбур
Кье амач - виридаз кичIезва.

Гьалтайла, килигиз синеба,
Иифериз ракъурда векилар,
ТIалабиз, хутахда чинеба
Ам галаз саналлай шикилар.

Дустагъдал физва зун
гьар юкьуз,
Гьажибег садрани къалурнач.
Гьадани, "Чехиди" я лугъуз,
Кьуьмек гуз, тIуб кьванни юзурнач.

- Секин хуьхъ, бала,
вун секин хуьхъ,
Фикирмир, вири дуьз хъжеда.
Исятда фида чун, кIвачин хуьхъ,
Гьажибег галачиз кхведач.

4

Дустагъдин варарив агатна
Сулейман, гуьгьуьна - Зулейха.

Аналлай аскердиз акъатна:
- Начаник вуж ятIа, эвер, хва!

Зи тIвар ваз чидачтIа нагагъдан,
Исталск Сулейман, ашукъ я...
Къах хьана къаравул са гагъда,
Гьавурда гьатзавач - къуьмуькъ я.

Гьа гафар туьрк чIалал тикрарна.
Шад хьана гададиз: - Башуьсте!
Зенг яна, гьасятда хабарна,
Акъатна гьакимрин са десте.

- Вун гьинай? Чун гьинай? -
къуна гьил,
Теклифна къеледиз илифун.
- Къведайдал алачир, валлагъ,
вил -
Садани авунач тилифун...

Акурла Зулейха галайди,
Вирида кардин кьил къатIанва.
- Зун иниз акъатнач гьавайда,
Гьажибег хутахиз атанва.

- Гьажибег чи халкьдин
душман я!
Миллетбаз дестедин кьил я ам!
- Гьажибег чи халкьдин аслан я,
Советрин багъдавай гуьл я ам!

Нагагъ ам душмандай къунватIа,
Зунни яхъ, зунни са душман я.
Нагагъ ам дустагъда тунватIа,
Зунни тур, кIвал кIватуй
пашмандан.

Исятда Московдиз хабарда -
Исятда куь рух за юзурда...
Север хьиз, гьахьна и магъарда...
За кьез зун вуж ятIа, къалурда!..

Гуя якIв чуькьвенна келледиз,
Сулейман ярх хьана алайвал.
Кьуьмекни тагана, къеледиз
Хъфена гьакимар атайвал.

5

- Хъфида, чан руш,
зун къулай туш,
ЖедатIа, вазгалд акъадра,
Тек ава - захъ касни галай туш,
Буба са улакьда акъадра.

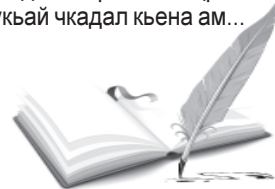
Ачух хуьй - зун мадни кхведа...
Виликан такъатар кумайтIа...
И крар жедайни уьлкведа,
Нагагъ зи Гурки дуст амайтIа...

Сулейман ажебан рахазва,
Фикирар къатI ийиз юкьвалай.
Зулейха гьавурда акъазва -
Ада вуч гьисснава накъалай!

Поезддал вил алаз, секуьдал
Суст хьанвай ам сада жагъурна.
- Гьил кьачу, зун инал "Чехида",
Вун кхваш лагъана, ракъурна.

Лежберрин слет хьун герек я,
Вун рахун хъсан яз акунва.
- Адаз лагъ, зун надинж
къуьзек я -
За мецик гуьлягъар кутунва.

Атайда минетиз къвалалай,
Йигиндиз поезддал фена ам...
СтIалдал хъфей са вацралай
Ацукъай чкадал кьена ам...

Тажидин Агъмедханован - 80 йис

Зульфискъар КЪАФЛАНОВ,
шаир, публицист, критик,
РФ-дин писателрин Союздин член

“Цуьк кланидаз герекди...”

Чил... Уьмуьр...

Чилел - виридавай, уьмуьрда лагайтла, сад-къведавай вичин чка къаз жеда. Им фадлай тестикъ хъанвай гъакъикъатрин гъакъикъат я.

Алай йисан 19-майдис вич дидедиз хъайдалай инихъ 80 йис тамам жезвай лезгийрин бажарагълу шаир, гъакъатчи, критик ва публицист Тажидин АГЪМЕДХАНОВАЛАЙ уьмуьрда вичин чка, къетлен чка къаз алакна. И карда адаз, са шакни алачиз, вичин вини дережадин инсанвилер, гафунин магъир устатд - шаир хъуни куьмекна. Гъикл лагайтла, ам патал эдебни виждан, къанажагъни ахлакъ гъакан пичи гафар тушир. И кар адан рикляй гум галаз акъатай жанлу шииррини поэмари, таъсирлу гъакъайрини повестри ва са жерге маса эсерри субутзава.

Тажидин стхади, Тажидин дустуни, Тажидин муаллимди, девирдин татугайвилер, ялавари члулавар эхиз тежез, мукъвал-мукъвал туьркверин зурба шаир Назим Хикметан жанлу царар - риклин клусар тикрардай:

*Зун кун тавуртла,
Вун кун тавуртла,
Чун кун тавуртла,
И дуьньядай ни чукурда мичивал?*

Багъри халкъ датлана вацранны ракъини ишигъдик хъун патал рагъметлу (и гафунни зи рикл тларзава) Тажидин Агъмедха-

нова вич, инсан язни, шаир язни, кана-кар-машна. Туширтла, пудкъанни ирид йисни та-хъанмаз, адакай сурунэгъли жедачир.

Ам уьмуьрдай, гъайиф хъи, рикле экуь къастар, мурадар, кхъин хъийидай царар амаз фена. Залум азраилди - вилер буьр-куь, япар биши завалди, вичин сагъибдин - ажалдин эмир къилиз акъудна.

Вичиз Сад Аллагъди яргъи уьмуьр ганачтлани, Т.Агъмедхановалай хейлин крар ийиз алакна. Чебни вири - чи чилиз, халкъ-диз чарасузбур.

Къе вич чи арада амачиз (ам 2005-йисуз кечмиш хъана) цуькьуд йис жезватлани, адан зар алай твар, сагъзамайдан хъиз,

багърийринни дустарин, элдинни клелзавай-бурун рикелни мецел ала. Яратмишзавай кас патал им зурба бахт я, бахт!

Гъурметллубур, шаирар ава, чеб сагъ-замаз, рекъизвай чпи кхъей шиирар. Яни ту-пал шаирар. Тажидин Агъмедханов лагайтла, маса жергедин шаир я. ИкI туширтла, чав адан “Зегъметчидин гъилер”, “Азадогъ-ли”, “Хуьруьн мани”, “Сирлу сандухар”, “Ватандин тIал рикле аваз”, “Зун куь арада” - ктабар, хайи чIалан таъсиб хуьзвай векилар яз рахадачир, абуру клелзавайбуруз са таъсирни ийидачир.

Т.Агъмедханова, гъеле Дагъустандин госуниверситетда клелзамайла, “Цуьк кланидаз” шиир кхъенай. Им XX асирдин пудкъад лагайт йисар тир. И шиирди жегъил шиирдиз гуьзлемиш тавур хътин машгъурвал багъишна. Гъикл лагайтла, автордилай уьмуьрдин философиядай, тебиатдин диалектикадай къил акъудиз хъанвай.

Твар къунвай шиирдиз сифте къимет гайи кас - им пара важиблу я - адан муаллим, иранбуба хъайи лезги халкъдин рикI алай шаир Шихнесир Къафланов тир. Шиир икI куьтгъгъ жезва:

*Гъинал хъана вуч ава,
Вири са чил я.
Цуьк кланидаз герекди
Ачух къе вил я.*

Дугъриданни, жугъундин пуна, юкъвални бустандин, багъри чилел, накъварални ядрандин цуьк гъа цуьк я гъамиша. Чарасузди ам аквадай къе вил я. Тажидин Агъмедханов ахътин вилерин сагъиб хъана.

Мерд АЛИ

Гъинава вахтар?..

Тажидин АГЪМЕДХАНОВАЗ

Пагъ, гъинва ви жаван вахтар,
жир вахтар,
Рагай фена, къизил къашар
гъир вахтар!
Ашукъди яз цавун жегъре гъетерал,
Экъечай вахт ахвар квахъай йиферай...

Хуьруьн мулкар вири ийиз къвачелай,
Алатдай хъи мензилар ви рикелай.
Хулан суьгъбет сир хъиз чIехи кхъидай,
Руьгъдин лувар зарб чигера чуьхуьдай.

Пагъ, вуч хъсан хиялриз хур ачухиз,
Куьтвал рекъиз, илгъамдин тур ачухиз,
Хуьруьз мани лагъана, зур артухиз,
Хуррам къацу чIурарин нур артухиз...

Лаз авунач риклин чIехи муьгъуббат,
Хуьз алахъна гъикI ятIа гъахъ -
гъакъикъат.
Жив ацукъна къилел къакъан
Шалбуздин,
Амма къунач на ви серфе ажузди.

Акваз-такваз чIехи хъана яшар ви -
Невейрин циргъ къевез бубадин
къаншардиз.
Амма къелем, чIалан чIурух
къарагъриз,
Хъана даим цIирер цIийи авагъриз...

Я кас, вучиз йисар чна гъисабда -
Шаир фида ктабдилай ктабдал...

1999-йис

Тажидин АГЪМЕДХАНОВ

Са гъил - рикел, са гъил - чарчел...
Кхъихъ, кхъихъ, Тажидин.
Ватан патал квачирди къел
Душман я ви ивидин!

“Чи сабурди сабурсузвал гъасилна”¹ -
ГъикI сабурлу хъурай къе чи рухваяр?
Гъилералди чна чун икI къезилна.
Къазанмишна рикеллачир жафаяр.

Гила мадни сабурлу хъун кланзава,
Сабурсузвал илитнавай уьлкведа.
Зи къилелни са гафари ванзава:
Сабурллубур физмачалда Кябедал...

1. “Чи сабурди сабурсузвал гъасилна” - И.Гъусей-нован шиирдин цар

РикI регъезва гъукумдаррин амалри.
Гъил хъфизмач мярекатрал, вил галаз.
Чилин абур чIурдай жуьре завалри,
ЧIурна уьлкве, гъиллебарзин зил галаз.

Са куьнални тIвар аламач уьлкведа,
Михъиз мулкар элкъевена няс базардиз.
Ихътин уьлкве хъжеч, белки, дуьньяда,
Зегъметчивал ухшарнавай азардиз.

Зегъметчивал, акатай зи тарифрик,
Ни алудна, гъикI алатна рекъелай?
Лугъуза за, рикI тIадайла гъайифрик,
Ам такланбур хъана жеди пехърелай.

Гъа къе-пака дегиш жеда пуд клуьдни.
Аквада чаз садакайни къвед хъана.
Нефесдиз дар тахъайтIа, дуст, зи туьдни,
Белки, зи мез рахан вавни, мед хъана.

Белки, цIийи асирда чун къеъкеведа,
Гъахъ - адалат жезва лугъуз къадимлу.
Белки, чазни гъалаллу бахт хъуьреда -
Уьлкведихъни сагъиб жеда регъимлу.

Ухът алахъиз фидач вунни мектебдиз,
Залан хъана вегъезвай лап вад камни.
Белки, къиле фейитIа ви метлеб дуьз,
Къупмиш жеда, шаирдин хъиз, илгъамни.

Къе умудри хуьзва вун са уьтери,
Икрагъ хъана лагълагърикай гъакимрин.
Пака, белки, шадарда зи бейтери,
Зегъметчивал акваз халис итимрин.

Ваз мецелни хкиз кламач пачагъни,
Уьлкве тирвал угъривилел чан гъайи.
Гъатта къанва цавараллай Аллагъни,
Гъиллебарриз чун змишдай тIан гайи.

Зи умудни ква анжах зи гъилерик,
ГъакIни фадлай хам кларабдал алкIанвай.
Къе айиб я гъилер кутун хъуьчIерик,
Чаз, итимриз, вири дердер къатIанвай...

Гъа къе-пака дегиш жеда пуд клуьдни,
Аквада чаз садакайни къвед хъана.
Нефесдиз дар тахъайтIа, дуст, зи туьдни,
Белки, зи мез рахан вавни, мед хъана.

1999

Чал къадарсуз акъалтзава азабар.
Арабирда хIамач гъич лугъузни.
ТалгъайтIани чаз тайин я жавабар -
Азабар гъаз ракъурзава сурузни.

На лугъуди, им чи пай я, къисмет я.
Атанвай чаз лезги халкъай чIавалай.
Я туштIа им, Худа, тек ви къелет я,
Гъаясузри алуднавай чIалалай!

Зун цуькверал рикI ацукъай инсан я.
Айиб мийир - вири жуьре цуькверал.
Заз цуьквер хъиз, инсанар, куьн масан я,
Адалатдиз рехъ гудайла чилерал.

Низ чидай къван хехвер туькьуьл жериди,
КIукини кукIвай за авадрай клерецдин.
Низ чидай къван вуна къацIай вакIакай,
ЦIуьрнуьгъди хъиз, ярх хъана,
нек хъвадайди.

Гъич дуьньяда герек тушир инсанар
Къъатнава, зун-зун лугъуз, майдандиз.
Заз акI ава, артух хъанва иланар,
Гъар камуна клас гуз кландай дабандиз.

Туюгар

“За къуллугъда чуьхвердизни ичиниз.
Берекатдин экв хъчирда и чиниз”. -

ИкI лагъана, клватI хъуьвуна куьч-кума,
Шаз арандай хъфенай сад Ичиниз.

Гъилляй жезва чун шумудни са мурдин,
БарбатIзавай абурлувал Самур, дин.
Вужар я чеб - чи арада авазва
Яланчияр, кваз такъазвай Самур, дин.

Са чIавузни гъалт тавурай ялтах вал,
Жеда вичихъ ламраз хас тир ял, тах, вал.
КъуртIа вуна адак квай и хесетар,
Мубарак хъуй: къазанмишна ялтахвал...

Фикирар

Дуьньяда буьгътен авачиртIа, кас,
Инсанриз гъикъван жедайтIа регъят,
Гъатдачир рекъе жуваз тушир хас.
Хъун къабулдачир гъунарни къеъгъят.

Хадачир рикIер гафари чиркин,
Дустагарни кваз хъжедай къери.
Аквадай тIимил вилерай серин
Адетда твадай къумбар хъун кефи.

Чаравилизни гудачир рухсат,
Дуствал вине къаз, яшамиш жедай.
Хъжедачир, белки, рикIерни баят.
Къилизни гуьзел фикрар къведай.

Духанрани чи рекъидачир вахт,
Гудачир хъилляй ичкидиз майдан.
КIевенкIвеллаз мецIин адалатни бахт,
Хкаждай виниз инсанди инсан...

Дуьньяда буьгътен авачиртIа, кас,
Белки, уьлкведал аламукъдай тIвар.
Вазни жагъидай гъакимдин либас.
Тажидинални къведай, белки, чIар.

Багъри чуьллер рикIе гъатай вахтунда,
Са затIни туш заз шегъердин няметар.
КIантIа вилел эциг абур кламай къван,
Гъуьжетни яхъ, гъиз къалуриз девлетар.

Багъри чуьллер рикIе гъатай вахтунда,
Са мани заз жеда агъзур манатдай.
АвачиртIа гъайбат абур къатIундай,
За жуь фадлай гъисабнавай къейидай.

Шиират, вун хъаначиртIа амадаг,
Зун дердери жегъилзамаз пузмишдай.

Агъ, шиират, - лекъери муг кутур раг,
Вахъни гъайбат ава дердер уьтмишдай.

Чи ниятар хвейиди тир умудри.
Лагъайди тир, нивай жеда къакъудиз.
Тухвайди хъиз чун рапар гвай чувудри,
Буба лугъуз тунай пул гвай ябудиз.
Бул хъана чахъ гъахътин жуьре бубаяр,
Гила михъиз атIана чи чараяр.

Къанни вад йис алатна зи лап фадлай.
Жегъилвиллин лишан кумач чиникни.
Анжах вилер ргъазва зи уьмуьрдихъ,
Югъ-къандавай гъа тади ква рикIикни.

Ваъ, вил галач къуру кефер, лезетрихъ,
Тахайди хъиз хъун кландач мерд гъавадал,
Калтугайбур анжах ихътин “деветрихъ”
Гъалтайдай я иблисдални явадал.

Миграгъвиар халуяр я зи веледрин -
“Чун аяр” я”, - гафари гъикI ванзава?
Лугъузвани юкъва ава девлетрин? -
(ГъакI хъанайтIа, валлагъ, зазни кланзавай)

Ахкъазвач кез хуьруьз атай мугъманни,
Гъа датIана юрта гъатна келемарин.
Салар тирвал чуькIурзава дарманни,
Рагъул хъана рангни алай перемрин.

Урун тIулни, кутур гъихътин межлисар,
Вили хъана, элкъуьрнава салариз.
Бахчаярни, агатай хъиз иблисар,
Хкудзава, тарар са-сад кукIвариз.

И ерийриз, Шалбуз дагъдин ценерал,
Якни ниси дашмишзава базаррай.
Кезе - са чIавуз хъайи ксар гъелерар -
Ихътин крар аквазвани гъунаррай?

Де им вуч я? Дяве яни къастунин?
Куьн бубайриз, куьз ивирриз акси я?
Сагъламвални, шагъдамар тир бахтунин,
ХIамачани? Им ни тунвай веси я?

Тажидина мад вуч лугъун аранда -
Зун гъавурда акъазвач са чIаларин:
Базардин тIал ава лугъуз ватанда,
Тебиивал квадардани дагъларин?

2. Аяр - нугъатдин гаф.

Къазанжияр арадал гьидай рехъ

Нариман ИБРАГИМОВ

Советрин девирда уьлкведин халкъдин майишат пландин бинедаллаз вилик тухузавай, гьар са карханади, майишатди, идаради йисан, вад йисан махсус планар виликамаз тестикъарзавай, абуруз килигна, бюджетдик пулар кутазавай. Вахт-вахтунда карханайра цийи цехар, линияр тадаракламишзавай, майишатар цийи техникадалди таъминарзавай. Ихътин сиясатдин, экономикадин алакьайрин бинедаллаз производстводин менфятлувал, бегьерлувал хкажзавай, дуьньядин майданда игътияж авай продукция акъудзавай, зегьметда гъалибвилер къазанмишзавай, инсанар датана къвалахдалди таъмин тир.

Союз чукуринихъ галаз вири и хъсан крарни амуькнач. Базардин экономикадал элячлай уьлкведин халкъдин майишатда цийи къайдаяр, гафарни пайда хъана. Ингилис чалай атанвай маркетинг гафни. Куьрелди лагайтла, адан мана базардин къвалах я. И гафунин мана мадни ачухарайтла, са шей гьасилун, маса гун, базардин игътияж таъминарун ва къазанжияр арадал гъун патал тешкилзавай къвалах. И гафунин ва месэладин гъакъиндай хейлин йисара М.Гъажиеван тварунихъ галай заводда зегьмет чулур пешекар, алай вахтунда РФ-дин политический партийрин региональный отделенийрин советдин председатель, РД-дин карчийрин ва промышленникрин союздин правленийдин член Муфтали ЯГЪЯЕВА суьгьбетзава.

- Алатай асирдин 90-йисара Россиядин экономика базардин алакьайрал элячлуник гзаф къадар карханаяр, гъа гьисабдай яз М.Гъажиеван тварунихъ галай заводдин коллективни финансиринни экономикадин жигьетдай клеве гьатна. Вишералди инсанри къвалахзавай цехар яваш-яваш акъвазна. Карханади акъудзавай продукциядихъ игътияж амуькнач.

Гъа и члавуз зун, Санкт-Петербурдин экономикадин ва финансирин госуниверситет акьалтларна, хтана, заз М.Гъажиеван тварунихъ галай заводда къвалах теклифна. Анин генеральный директор Абдулвагаб Папалашева зал заводда маркетингдин отдел тешкилун тапшурмишна. Гьикл хьи, карханадин производстводин къвалах базардин алакьайрин бинедаллаз цийикла тешкилна къанзавай.

Маркетингдин отдел арадал гъун регьят акъвазнач. Вучиз лагайтла, и кеспидай чирвилер авайбур, клелнавайбур авачир. Заводдин управленийдин къуллугъчияр, цехрин начальникар месэладин гъавурда тун патал за пуд гьафтедин курсар тешкилна, абуруз маркетингдин бинейар чирна. Заводдин коллективди бегьерлудаказ къвалахун патал са кар гекрекавай: базардин игътияж авай, уьлкведин маса заводри акъудзавай продукциядихъ галаз бягьс чулгадай шейер арадал гъун. Инсанри зегьмет чулгваз, акъудзавай продукция складра амуькнаи я къазанжияр арадал гъиз-

вачир, я рабочийрин, инженервилнини техниквилнини работникрин жибинриз артухан пулар къведайвал ийизвачир. Гъавилляй заводда къазанжияр арадал гьидай продукция акъуднал элячлун ийкъан важиблу месэла яз гьисабна. Зун къилеваз инженервилнини техниквилнини работникри уьлкведа кхиле тухузвай выставкайра иштиракна. Карханадивай акъудиз жедай продукция тайинарна.

Малум тирвал, М.Гъажиеван тварунихъ галай заводдихъ цивиндин промышленность патал винтовой насосар акъудунин рекъай еке тежриба авай. И кар фикирда къуна, за йисалай гзаф вахтунда Россиядин базарда нефт худзавай мяденра чилин дерин къатара ишлемишзавай винтовой насосрихъ гьикъван игътияж аватла чирна. И кар патал зун Россиядин нефт худзавай хейлин карханайриз, мяденриз фена. Нефт худдайла ишлемишзавай тадаракиз талукъ междуна-родный выставкайрин иштиракчи хъана.

Заз якъин хъайивал, нефт худдайла ишлемишзавай винтовой насосрин установкайрихъ авай игътияж екеди тир. Кардик кутунвай нефтладин мяденриз йиса 30 агъзур винтовой насосрин установкайр гекрек къевезвай. Гъиле къунвай мяденарни гьисабайтла, 60 агъзур насос. Мисал яз, Рагъаклидай патан Сибирда, Архангельский областда, Коми Республикада, Ненецкий Автономный Округда кардик квай мяденриз йиса 21 агъзур винтовой насос гекрек къевезвай. Чи уьлкведи абур Германиядин "Меч", Канададин "Куду", США-дин "Гриффин" фирмайривай маса къачузвай.

И крар фикирда къуна, чна заводда нефтладин мяденар патал винтовой насосар акъудун къетна. "Роснефть" ОАО-дихъ галаз сифтегъан 6 установка гъазурунин икьяр кутунна. Заводдихъ Россиядин базарда нефт худзавай мяденар патал винтовой насосрин установкайр акъуддай монополист жедай мумкинвал арадал атана.

Къвалах вилик тухун, къецепатан уьлквейрин фирмайрин продукциядихъ галаз бягьс чулгадай насосар арадал гъун патал чна гъазурзавай тадаракар Избербашдин, Южно-Сухокумскдин, Нефтекумскдин, "Татнефть" ОАО-дин, "Лукойл" ОАО-дин нефтладин мяденра ахтармишна. Нетижаяр лап хъсанбур хъана. Гьелбетда, государстводин патай къумек авачирвилляй ва кархана вични клева авайвилляй и хъсан проект садлагъана къилиз акъудиз алакьнач. И кар патал хейлин йисар гекрек атана. Алай вахтунда заводди гъар йисуз 500-лай виниз винтовой насосрин установкайр акъудзава. Гьелбетда, им тгмил я. Эгер карханадив гьукуматдин патай къумек агакьайтла, уьлкведин нефтладин мяденра лап игътияж авай продукция гзаф къадарра акъудиз хъайитла, неинки са завод, гьикл республикадин экономикани вилик фида. Гъа ихътин насосрин установкайр республикадин маса заводрани акъудиз жедай.

Карханадин генеральный директорди зал мадни жавабдарлу къуллугъар ихтибарна ва за жувалай алакьдай къван бегьерлу крарни авуна. Эхиримжи йисара зун ана финансиринни экономикадин рекъай генеральный директордин заместитель тир. Базардин экономикадин четин шартлара карханадин коллективдин крар вилик тухуник жувани пай кутанал за къе разивалзава.

Тежрибади тестикъарзавайвал, маркетинг галачиз са производствони вилик фида. Гъавилляй республикадин промышленностдин вири карханайра маркетингдин отделар ачухун, и рекъай дуьзгъун пешекарар гъазурун лазим я. Дагъустан Республикадин гьукуматдин къурулушдани маркетингдин месэляйр вилик тухудай, и къвалах хъсандаказ тешкилдай пешекарар ва отдел хъанайтла, пис тушир.

Заз мадни лугъуз къанзава хьи, республикада кардик квай политический партийрин региональный 19 отделенидикай ибарат советдин членар тир тежрибалу промышленникри, экономистри, юристри ва маркетинглогри карханайрин, майишатрин коллективриз къумек гуда.

Итижлуди жеда

Жасмина САИДОВА

11-13-апрелдиз республикадин меркезда, Милли библиотеказин дараматда эцигунрин хилез талукъарнавай регионрин урта "Эцигунар. Архитектура. Инновацияр - 2019" выставка кхиле фида.

Республикадин мулкунал къвед лагай сеферда тешкилзавай и выставкадиз гъазурвал гьикл акъазватла ва ам гьихътин паярикой ибарат жедала, гъадакай и йикъара кхиле фейи пресс-конференциядал выставкайрин "АНЖИЭКСПО" центрадин генеральный директор Мукаил Исмаилова суьгьбетна. Мярекатда гъакни "Анжиэкспо" ВЦ-дин директор Мегьамед Саругьланова, РД-дин ТПП-дин выставкайрин отделдин руководитель Гуьлпери Гъамзатовади иштиракна.

"Эцигунрин хел Дагъустан Республикадин экономикада кар алайбурукай сад я. "Эцигунар. Архитектура. Инновацияр - 2019" выставкади эцигунрин хилез базарди къе вуч теклифзавайтла, гьихътин технологияр къвердавай артух ишлемишиз башламишзавайтла ва гьихътин къарарар мукьвал тир вахтунда уьмуьрдиз куьчуьрмишиз эгечдотла, гъабурухъ галаз таниш жедай мумкинвал ачухарзава. Им яшайишдин къвалер эцигзавайбурун проектрихъ галаз таниш хъун патални лап хъсан майдан я, выставкадин сергьятра аваз эцигунардайбурузни, инвесторизни чпи теклифзавай къвалер, дараматар маса къачузвай ксарихъ галаз гуьруьшмиш жедай мумкинвал ава", - малумарна М.Исмаилова, мярекат ачухуналди.

"Эцигунар. Архитектура. Инновацияр - 2019" амай маса выставкайрилай квелди тафаватлу я лагайтла, къейд ийин, им куь материалар ва тадаракар выставкадиз къведай ксариз - чпиз къвалер эцигиз ва я абур ремонт ийиз къанзавай Дагъустандин агъалийриз, гъакни и кардал машгул тир бригадайриз арада маса кас авачиз маса гудай, муьштейририз куь продукциядикай, адан къетленвилерикай суьгьбет ийидай, абуруз ишлемишдай къайдаяр къалурдай мумкинвал я. Мадни ина квевай гъиле къунвай карда амадагар ва я месэляйр гъалдай маса къайдаяр жагъуриз, и хиле еке тежриба авай пешекаррихъ галаз месэляйр ийиз жеда. И жигьетдай, выставкадин сергьятра аваз жуьреба-жуьре бизнес-гуьруьшар, презентацияр, семинарар кхиле тухун фикирда къунва", - давамарна ада.

Вилик акъатнава

ЧИ МУХБИР

2018-йисан делилралди, Дагъустан Республика цийи багълар кутунин карда къвенквечи чкаяр къунвай вад региондин сиягъда гъатнава, хабар гъува РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министерстводи.

Республикадин хуьруьн майишатдин зегьметчийри алатай йисуз, планда къалурнавай къадар 1210 гектар яз, 1420 гектардин майданра цийи багълар кутунва. 2019-йисан пландик мад 1298 гектарда къелемар цун ква. Дагъустандихъ галаз санал и карда хъсан нетижаяр Краснодарский крайдихъ, Кабардино-Балкариядихъ, Белгородский областдихъ ва Чечнядихъ хъанва.

Къейд ийин, 2018-йисуз Россиядин хуьруьн майишатдин министерстводи, АПК виликди тухуниз талукъ госпрогра-

М.Исмаилова хабар гайивал, эцигунрин хилез талукъ сад лагай выставка "Анжиэкспо" алатай йисан сентябрдиз кхиле тухванай. А члавуз выставкадин сергьятра аваз гзаф конкурсар тешкилнай, гъалиб хъайибуроз кымметлу пишкешар ганай. И тежриба кваз къуна, мярекатдин иштиракчийри вижевай пишкешрин фонд гъазурнава. "Шартлар гьихътинбур ятла, квевай, выставкадал

атайла, чириз жеда. Амма исаята лугъун, и конкурса гъам экспозицияр ачухнавайбуруз, гъамни мугьманриз иштиракдай мумкинвал ава", - къейдна ада.

Мегьамед Саругьланова хабар гайивал, выставкадин программадик кваз эцигунрин ва члагурунин дизайндин материалар ишлемишунин жигьетдай мастер-классар кхиле тухуда. Гъакни ина пешекарри чпи чпихъ галаз рафтарвалдай чка тешкилда. Эцигунрин ва члагурунин къвалахар кхиле тухудайла, квез фикир гайитла хъсан я, дуьздаказ гьикл ийида, гъалатрикай кхил гьикл къакъудда и ва я са жерге мукьвал-мукьвал гьалтазавай суалриз пешекарри жавабар гуда.

Республикадин мулкунал эцигунрин хилез талукъ яз кхиле тухузвай тек сад тир и выставкадал карчийриз властдин векилрихъ, маса регионрай тир карханайрин пешекаррихъ галазни гуьруьшмиш жедай мумкинвал ачухда.

Выставкадин асул пар: архитектура, проектамишун; эцигунардай ва члагурунардай материалар, хъенчин къапар, къванер; материалрин винел патар гъалдай жуьреяр, пенжерин технологияр; раklar, фасадар, тадаракар, алатар; электрика; чимивилелди, целди таъминардай къурулушар; гъава михьи ийидай ва къурдай системайр; дараматрин хатасузвал таъминарун; риэлторвилин къуллугъар ва икл мад.

Санлай къачурла, "Эцигунар. Архитектура. Инновацияр - 2019" выставка, тешкилатчийри инанмишарзавайвал, вири агъалияр патал итижлуди хъун лазим я. Выставкада иштиракиз къанзавайбурувай тамам делилар "АНЖИЭКСПО" ВК-дин официальный сайтдай жагъуриз жеда: www.anjexpo.ru. E-mail: info@anjexpo.ru.

мадин сергьятра аваз, гзаф йисарин набататар цун ва абурухъ гелкъуьн патал тахминан 5,3 миллиард манат чара авунай. Им адалай вилик квай 2017-йисан къадардилай 1,6 сеферда гзаф тир делил я.

Федеральный идаради гуьзлемишзавайвал, и серенжерин нетижакда емишрин тарарин майданар 2024-йис алуькдалди 68 агъзур гектардин артух хъун лазим я. Нетижаяр, и девирда гъасилзавай емишрин ва куьлуь емишрин (ягоды) санлай къачур къадар 1,7 миллион тонндив агакъун, яни алатай йисандав гекъийгайла, 41 % артух хъун лазим я.

Россияда АПК виликди тухуниз талукъ госпрограммадин сергьятра аваз, 2013-йисалай инихъ 78,4 агъзур гектарда цийи багълар кутунва. 2018-йисуз хуьруьн майишатдин карханайра ва КФХ-ра къватнавай емишрин ва куьлуь яр-емишрин бегьер рекорддин 1,2 миллион тонндив агакъна. Им адалай вилик квай йисан къадардилай 41,4% виниз тир.

Ви рухваяр, Дагъларин уьлкве!

Мердали ЖАЛИЛОВ

Заз и кас чиз хейлин йисар я. Ам Докъузпара райондин Махарин хуьре дидедиз хъана. Усугъчайдал юкван школа, Махачкъалада мединститут куьтягна. Пермский областдин Верещагино станциядал ракъун рекъерин больницада квалахна. Анай хтайдалай кулухъ **Агъагъамед Хаметович ХАМЕТОВА** Махачкъалада, шегъерэгълийрин сагъламвал хуьниз герек тир шартлар яратмишиз, цийи технологияр, тадаракар, дарманар кардик кутаз, хейлин къуллугъар бегъемарна. Дагъустандин здравоохраненидин министерствода (отделдин начальнивиле), шегъердин дезстанцияда (къилин духтурвиле), шегъердин исполкомдин здравоохраненидин отделдин заведующийвиле, отделдикай управление хъайила, анин начальнидин заместителвиле къуллугъна. Гъа са вахтунда ада шегъердин 1-нумрадин больницадани, риклинни жигерин, неврологиядин, руфунинни ратарин азаррин вилик пад къаз, квалахна. 1999-йисалай инихъ ам чи меркездин медработникрин профсоюздин комитетдин киле ава. Винидихъ твар къунвай больницадани квалах давамарзава.

Тежрибалу пешекар ва тешкилатчи неинки духтурриз, сагъламвал хуьнин хиле къуллугъчийриз, гъаки вишералди адетдин шегъерэгълийризни хъсандиз чида. Гъаки хъи, вирибуруз адан гъиликай, мецикай, чирвилерикай себеб хъана, гилани жезва.

Твар-ван авай юрист-адвокат, вичи яргъал йисара республикадин профсоюзрин хиле квалахай Гъатем Шамсудинович Ражабова заз Агъагъамед Хаметовичан гъакъиндай ихътин келимаяр лагъана: "Ха-

Дуьз рекъе...

метович дерин чирвилерин, вичин хиве гъакъикъи къайгъударвал авайди гъиссзавай ксарикай сад я. Духтурдин, медработникдин ихтиярар хуьн патал ада бегъе члугвада. Квалахдин чкъар хуьз, шартлар хъсанариз, квалеринни яшайишдин месэляяр гъализ ва ик! мадни маса куьмекарни тешкилиз алакьун - им, заз чиз, профкомдин, гъаки духтурдинни члехи инсанвиле дережаяр раижзавай делилар я..."

За фикрзавайвал, юристдин къейдерихъ гъакъикъат гала. Агъагъамед Хаметович зази гзаф мярекатра (шегъерда, районда, масанра) акуна. Кар алай пай вичин хивез къачуз алахъда. Иллаки куьмек герек зайифдан тереф хуьда, ам кевъай акъудай рекъер къалурда. Ветеранрин гъакъиндай ийизвай къайгъударвал генани къетленди я.

Агъагъамед Хаметовичан зегъметдин агалкъунар государство ва общественности гъурметдин члехи тварар ва наградаяр гуналди къейднава. Ам РФ-дин ва РД-дин лайихлу духтур, РФ-дин ва РД-дин здравоохраненидин отличник, зегъметдин ветеран, РФ-дин здравоохраненидин работникрин профсоюздин ЦК-дин Президиумдин Гъурметдин грамотадин сагъиб я. Къилинди, винидихъни къейднавайвал, чи меркездин вири меидарайра, шегъердин администрацияда, ведомствойра авай къетлен авторитет я.

"Магомед Хаметович!" - ингъе гъаки адан твар мецел гъизватла.

"Сагъламвал" милли проект къилиз акъудун патал медработникрин профсоюздин комитетдин регъберди вичин хивез къачузвай везифайрикай журналистдиз ганвай са интервьюдая ("Дагъустандин уьмуьр" газет) ихътин къейдер ава:

"...Поликлиникайра диагностикадин нетижаяр вилив хуьнин вахт куьруь авун, духтуррин ва медработникрин мажибрин юкван дережа 2-2,5 сеферда хкажун, клиникайра виниз тир технологияр кардик кутун, чарарин квалах компьютералди эвезун..."

Шегъерда демографиядин гъалар, аялар хун ва сагъламдиз хуьн саки 17-18 процентдин хкаж хъанвайди къейднава.

Полимелиит, гепатит хътин хаталу азаррин къадар тлимилариз, гриппдин хаталувал агъузариз, гила лагъайтла, аялриз азарриз акси рапар гъагъуникай къил къакъудзавайбурун вилик пад къаз алахъзава...

- Къейдна кланда, - лугъузва ветеранди, - и вири месэляяр, чи обществода къилинбурукай яз, уьлкведин Президентдини, республикадин Къилини чпин чарара къетлендиз къалурнава. Чи фикрдин гъабур ава...

Чи агъсакъалди и мукъвара вичин 80 йисан юбилей къейдна. 52 йисуз ада вичин вири къуватар, инсанрин сагъламвал хуьнин рекъиз бахшна.

Агъсакъал гилани вичин пурара мягъкемдиз ава. Рик! хци, гъил михъи, ниятар къени касдиз чна лугъузва:

*Ик! твах киле мадни яргъал йисара,
Инсанриз ви истеклу я бажарагъ.
Сагъламвиле мягъкем къуна важарар,
Лаш илига уьзуьррин терс гужарал!..*

Аялрив - къайгъударвилелди

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Дагъустандин здравоохраненидин министерствонин сайтда хабар ганвайвал, алаатай гъафтеда Махачкъалада РД-дин Гъукуматдин Председатель Артём Здунован регъбервилек кваз министррихъ галаз киле фейи заседанидал региондин умуми образованидин идарайра медицинадин куьмек ва и хилий квалах тешкилнавай гъал веревирдна.

лайра чими тлуьн булкайралдини компотдалди эвезнавайдакай, пицблорихъ алай аямдин тадаракар тахъуникай лагъана. Аялриз кфетлу тлуьн тагуни жуьреба-жуьре азаррал, авайбуруни мадни клевера тунал гъида.

Докладдихъ яб акалайдалай кулухъ А. Здунова лицензия гвай мецкабинетрин къадар тлимил аваз хъунин жигъетдай наразивал къалурна.

- И гъалар рази жедайбур туш. Вучиз анжах 66 мецкабинет ава?

Председателдин заместитель, Дагъустандин образованидин ва илимдин министр Умумпазил Омаровани рахана. Адан гафаралди, аялрин сагъламвал хуьнал гъалтайла, кфетлу тлуьни еке чка къазва.

- Бязи школайра чими тлуьнар гузвач. Республиканин образованидин ва илимдин министрствонин чирвилер гудай бязи чкайра чеб чпив къан тийизвай продуктар ишлемишунин дуьшуьшар дуьзддал акъудна. Ерилу, тямлу тлуьн гъазурунни талуьк месэла хциди яз

Анал къилин доклад авур Дагъустандин здравоохраненидин министр Жамалудин Гъажибрагъинова школайра клелзавай аялрин сагъламвиле гъал пис жезвайди къейдна. Ик! 2018-йисан диспансеризациядин делилрал асаслу яз, аялриз нефес къачудай органрин (13,6%), ишигъ агъуз аватунин (10,7%), нервийрин (9,5%), цварадихъ галаз алакьалу (гъа гъисабдай яз репродукциядин органринни, 8,6%), эндокринный къурулушрин (8,9%), тлуьн иливарунихъ галаз алакьалу (6,1%) ва ик! маса азарар ава. Члехи пай аялри йикъан режмдал (акъулдихъ галаз алакьалу ва физический пар (нагрузка) нубатдалди дегишарунал) амалзавач. Иник кфетлу тлуьн, къекъуьн, лазим къадар ахвар авун, михъи гъавадал хъун ва ик! мад акатзава.

- Гъукуматди азаррин вилик пад къуниз артух фикр гузвай вахтунда школадин медицинадин важиблувал ва ролни хкаж жезва. И жигъетдай квалахда гъалтзавай четин месэлайрик мектебра медицинадин бес къадар кабинетар тахъун, авайбурун арадани лицензия гвайбурун къадар тлимил хъун акатзава. Ик!, республикадин 1462 школадикай мецкабинетар анжах 585-дахъ (40%), абурукай 66 школадихъ (11,2%) лицензия ава. Мектебрин мецкабинетра квалахзавай мецсестраяр гъи ведомстводик акатзаватла тайинарунни месэлани хцидаказ акъвазнава. Ик!, школадин игътияжриз къуллугъзавай медицинадин къуллугъчийрин штатар (565) меидарайрихъ, 82 штатни чирвилер гудай идарайрихъ галкълурнава, - къейдна министрди.

Идахъ галаз сад хъиз, Ж. Гъажибрагъинов школайра аялриз тлуьн гун тешкилуни месэлайрикайни, къилди къачуртла, гзаф шко-

Амайбур? Вири школайра лицензия аваз квалахзавай мецкабинетар хъана кланда. Чна школада клелзавай гъар са аял медицинадин куьмедалди таъминарун герек я. Сифте нубатда, школайра клелзавай аялрин азаррин вилик пад къун ва сагъламвиле гъалдиз къимет гун патал мецосмотр киле тухун таъминарунни лазимвал ава. Идалайни гъейри, духтурар, медицинадин идарайрин пешекарар ва волонтеррин дестеяр желб авуналди, школайра клелзавай аялар ва абурун диде-бубаяр патал сагълам уьмуьр кечирмишунни эвер гузвай мярекатар киле тухун лазим я, - къейдна А. Здунова.

Дагъустандин премьер-министрдин республикадин здравоохраненидин министрстводал умуми чирвилер гудай идарайри медицинадин лицензия къачунин жигъетдай гъавурдик кутунин квалах киле тухун тапшурмишна.

Заседанидин иштиракчийри республикада бязи школайр меидарайриз лап мукъва тирвилей анра мецкабинетар кардик кутунин лазимвал авачирди лагъана. Лицензийриз талуьк месэлани яваш-яваш хъсан патахъ дегиш жезвайдакай хабар гана. Ик!, алай йисан алатнавай варцара 27 лицензия ганва. Йисан эхирдалди абурун къадар мадни артух жеда.

- Чна вири аялриз медицинадин рекъий къуллугъун, абурун игътияжар таъминарун, гъавилей гъар са аялди гъина и къуллугъар къачузватла, вири малуматар "дорожный картада" къалурун лазим я, - лагъана ада. И карта кардик кутун патал вахтни тайинарна, и крар патал алава такъатарни жагъурдайдахъ инанмишарна.

Веревердзавай месэладин важиблувилекай РД-дин Гъукуматдин

ама. Гъавилей чна школайра тлуьнар гъазурузавай вири ашгазри Даггостехуниверситетда пешекарвал хкажунин ва чирвилер къачунин (абурун идан гъакъиндай документни гуда) къарар къабулнава, - къейдна ада.

Докладдихъ яб акалайдалай кулухъ Артём Здунова школайра клелзавай аялар чими тлуьнралди таъминарунни месэладиз килигун ва ам гъалдай рекъер жагъурун тапшурмишна. Герек атайтла, алава такъатарни жагъурун хиве къуна.

Заседанидал веревирдзавай месэладикай Роспотребнадзордин Дагъустанда авай Управленидин тербия ва чирвилер гунин шартларал гуьзчивалдай отделдин начальник Марина Рамазановани рахана. Адан гафаралди, алай вахтунда Роспотребнадзордин Дагъустанда авай Управлениди республикадин умуми образованидин идарайри санитарный законодательстводиз, тадаракриз, лазим чка (помещение) аваз хъунин талуьк истемешунрал амал авунин гъалар мад сеферда ахтармишзава.

М.Рамазанова аялриз чими тлуьнар гунин месэладикайни рахана. Кфетлу, вири истемешунриз жаваб гуз жедай тлуьн гун патал аялдиз чара ийизвай 15 манат тлимил я.

Идахъ галаз алакьалу яз премьер-министрди Дагъустандин финансин министрстводал, къведай йисан бюджет арадал гъидайла, эвелимжибурун жергедай яз, школайра клелзавай аялрин тлуьниз алава такъатар къалурун тапшурмишна. А.Здунова аялар ерилу целди таъминарунни жигъетдайни са жерге тапшургуьгар гана.

"Аялар чаз виридаз багъа тирвилей чи къилин макъсадни абурун сагъламвал хуьн я", - къейдна ада.

Муаллимриз куьмек яз

Маса предметрилай тафаватлу яз, лезги члаланни эдебиятдин муаллимриз кваллахда герек къведай ктабар, пособияр са акъван жагъизвач. Тежриба кватунин, пешекарвилини дережа хкажунин карда ахтын чешмеяр иллаки жегил муаллимриз чарасуз я.

Бязи муаллимрин тлалабунарни теклифар фикирда къуна, "Лезги газетда" чна "Муаллимриз куьмек яз" рубрика кардик куктун, лезги члалан муаллимриз герек къведай материалар чап авун къетнава.

Лагъана кланда хъи, чи районрани шегьерра лезги члаланни эдебиятдин тарсар гузвай тежрибалу, кваллахдив яратмишунин тегьерда эгечизавай, девирдин истемешунрал амалзавай бажарагълу муаллимар тимил авач. Абурун жергедай тир бязибурун къелемдикай пособияр, гафарганар ва маса куьмекчи ктабарни хкатнава.

Алай девирдин мектебда аялрин фикир клелунрал, чирвилер къачунал желбун патал гагъ-гагъ адетдинбур тушир жуьреба-жуьре тарсар тухунихъни метлеб ава. Абурун жуьреярни гзаф я: тарс-сиягъат, тарс-мах, тарс-гуьжет, тарс-викторина, тарс-гуьруьш ва мсб.

Ашкъи ва мумкинвилер авай вири муаллимриз чна и рубрикадик кваз гуз жедай материалар редакциядиз ракъурун, къил кутунвай карда активнидаказ иштиракун теклифзава. Къилдин темайриз ва лишанлу йикъариз, жуьреба-жуьре суварриз талуьк яз мектебда хайи члалал тухудай тарсарин, мярекатрин гъазур материалар (шиирар, сегънеламишдай куьруь эсерар, викторинаяр...) интернетдайни саки жагъизвач.

Агъадихъ чна "Лезги газетдин" мухбир Куругъли ФЕРЗАЛИЕВА 5-классда клелзавай аялриз талуьк яз гъазурнавай "Эдебиятдай акъажунар" тарсунин-гуьжетдин план-конспект чапзава. Ам, компьютердин "Презентация Microsoft PowerPoint" программадикай менфят къачуна, интерактивный доскадин куьмекдалди къиле тухуз жеда. Герек атайтла, муаллимривай чпин алаваяр, дегишвилерни куктаз жеда.

Эдебиятдай акъажунар

Тарс-гуьжет

ТАРСУНИН МАКЪСАДАР:

хайи эдебиятдай аялрин чирвилер ахтармишун ва умумиламишун; аялрин фагъумунин бажарагъвал вилик тухун;

чпи чпиз кваллахдай вердишвилер гун; дестейрикай ибарат гуьжетра иштиракдай къайдаяр чирун; клелзавайбуруз эдебдинни ахлакъдин тербия гун.

ТАРСУНА ИШЛЕМИШДАЙ ТАДАРАКАР:

доска, мел, пек, интерактивный доска, таблицаяр, дестейрин тлварар кхъенвай таблицаяр, ктабар.

ТАРСУНИН ФИНИФ

Инсан къетлен зат! я, адаз, недай суьрсет хъиз, руьгъдин тлмарни ава. Зияудин ЭФЕНДИЕВ

ТЕШКИЛУНИН МАКЪАМ. Муаллимдин гаф.

- Салам-алекум, аялар! "Инсан къетлен зат! я, адаз, недай суьрсет хъиз, руьгъдин тлмарни ава", - лагъанай лезги халкъдин писатель Зияудин Эфендиева. Гъакъикъатдани, инсандиз тлунилай, са квел ятлани

1-ТАПШУРУГЪ. Таблицада терминар какадарна ганва. Къве дестедини абур, манадив къадайвал, чпин чкайрал эхциг. (Гъар дуьз жавабдай - 3 балл).

Затлар, крар ва я вакъияяр жуьреба-жуьре терефрихъай лишанламишзавай гафар	Литературадин игит
Шииратдин члехи эсер	Повесть
Сад ва я са шумуд игитдин уьмуьрдикай суьгъбетзавай члехи эсер	Поэма
Литературадин эсерда иштиракзавай кас	Эпитет

2-ТАПШУРУГЪ. Исятда гъар дестедай са иштиракчиди Нуредин Шерифован "Экъечла!" шиир гъисс кваз, фасагъатдиз клелда. (Баллар тарсуна ацукънавай муаллимри тайинарда. Вини къил - 5 балл).

Экъечла!

Уях хъухъ, халкъар,
Муьвава йикъар...
Къуна гъиле лаш,
Куьн яваш-яваш
Муькъвел экъечла!

Авуна суракъ,
Жагъура яракъ.

Девлетлуяр къаз,
Зулумд даях хаз,
Рекъел экъечла!

Гъич буш вязерин
Куьн члалахъ тежен.
Гаф-члал сад ая,
Яхъ гъиле пая,
Кимел экъечла!

3-ТАПШУРУГЪ. Къве дестедини нубатралди 3 суалдиз жаваб гуда. (Гъар дуьз жавабдай - 3 балл).

1-ДЕСТЕ

1. "Гъалиб хъайи кфил" халкъдин мах яни, тахъайтла, - литературадин?
2. Сатирик шаир Жамидинан хайи хуьруьн тлвар чидани?
3. Алибег Фатахован "Риза" эсер повесть яни, тахъайтла, - гъикая?

2-ДЕСТЕ

1. "Лувар квай зиянкар" повестдин автор Абуьмуслим Жафаров гъи миллетдин писатель я?
2. "Дурнайрин аваз" гъикаядин автор вуж я?
3. Дагъустандин халкъдин шаир Шагъ-Эмир Мурадов гъи хуьрйя я?

4-ТАПШУРУГЪ. Къве дестедини агъадихъ ганвай гафарин мана-метлеб ачухна, чарчел кхъихъ. (Гъар дуьз мана ачухай гафунай - 3 балл).

Мидявал - ...
Вафа - ...
Муьмин - ...
Дикъет - ...

Дуллух - ...
Къариблук - ...
Тезенаг - ...

5-ТАПШУРУГЪ. Кроссворд "ЛИТЕРАТУРА". Царцлйя тлуз гафар ацлурун. (Гъар са гафунай - 2 балл).

1		Л		
	2	И		
3		Т		
	4	Е		
5		Р		
	6	А		
	7	Т		
	8	У		
9		Р		
	10	А		

СУЛАР:

1. Дагъустандин халкъдин шаир Шагъ-Эмир Мурадован бубадин тлвар.
2. Алибег Фатахован гъикаядин тлвар.
3. Мазали Алидин са шиирдин тлвар.
4. Гъам, хажалат.
5. Лезги шаир ... Тагъир.
6. Къадар.
7. Лезги шаир ... Эмин.
8. Мердали Жалилован поэмадин тлвар.
9. Межид Гъажиеванни Шагъ-Эмир Мурадован хайи хуьр.
10. "Вафалу дустар" гъихътин эсер я?

6-ТАПШУРУГЪ. Тестериз жавабар гун. Вад суалдиз дуьз жавабар жагъурна, кхъихъ. (Гъар дуьз жавабдай - 3 балл).

1. Зарафат ва хуьруьн квай куьруь эсер къалура.

- а) Гъикая.
- б) Басня.
- в) Къаравили.
- г) Поэма.

2. "Салават" повестдин автор вуж я?

- а) Мегъамед-Султан Ягъяев.
- б) Муса Мегъамедов.
- в) Абуьмуслим Жафаров.
- г) Абдул Фетягъ.

3. "Диде, клвал ва чуьнгуьр" шиирдин автор вуж я?

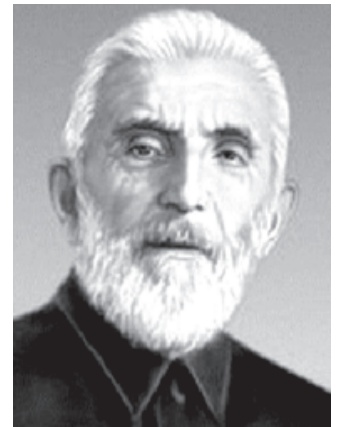
- а) Шагъ-Эмир Мурадов.
- б) Фейзудин Нагъиев.

7-ТАПШУРУГЪ. Къве дестедин иштиракчийрини нубатралди шикилдай аквазвай (интерактивный доскадилай) писателрин тлварар къун герек я. (Дуьз жавабдай - 2 балл).

1-ДЕСТЕ

2-ДЕСТЕ

8-ТАПШУРУГЪ. Эхиримжи тапшуругъда нубатралди са дестеди муькъудаз 2 суал гуда. (Дуьз жавабдай - 3 балл).

ТАРСУНИН НЕТИЖАЯР

Муаллимди тарсунин нетижаяр къада. Сифте нубатда дестеяр гъикъ гъазур хъанвайтла, гъадакай куьрелди лугъуда. Гъар дестедихъ хъайи баллрин къадарар гъисабайдалай къулукъ гзаф баллар къазанмишай десте гъалибчи яз малумарда. Тарсунин вахтунда дуьз жавабар гуз тахъай темаяр клвалин кваллах яз хгуда.

Лезги шииратдин межлис

гайла, шииратдин межлисар лап тимил я) акъатнава, - лагъана "Лезги газетдин" кылин редактор, шаир Мегъамед Ибрагъимова. - Эйваз муаллимдин къамат акурла, Азербайжан патан чи вири шаирарни атанвай хъиз я аз. Лезги шииратдин, Кавказдин Албаниядин девирдин Давдакъалай башламишна, дерин тарих ава. Шаирдин хиве хайи члал, халкъ, меденият хуьнин къаравулда акъвазунин къетлен везифа ава... - насигъатдин гафар тестилярун яз, ада вичин "Лезги ватан" шиирни клелна:

*Лезги Ватан, дегъ девиррин
сирер хуьзвай чил я вун,
Тарихдани лекьерин жинс члехи авур
къеб хъана.
Гич садрани ажуз тахъай,
агъуз тахъай кыл я вун,
Ягъни намус пирер хъиз хуьн
ви бинедин деб хъана..*

- "Просвещение" фондуни зи ктабни акъудзава. Вун пара сагърай, Магъмуд муаллим! - башламишна Дагъустандин писателрин Союздин лезги секциядин руководител, жегъил шаир Владик Батманова. - Чи вилик Стлал Сулейманан 150

редактор Нариман Ибрагъимова, гелхенви шаир Сейфудин Шагъпазова, 40 йисуз Ахцегъ РДК-дин сегънедал хъайи бажарагълу артист ва халкъдин театрдин режиссер Гъемдуллагъ Бабаева, ЛПС-дин председатель Максим Алимова ва жегъил шаир Ахцегъ Сулеймана клелна.

Шииратдин йикъан межлисдиз бажарагълу маса ксаризни теклифнавай, амма къабулиз жедай себебралди абур акъатнавачир. Гъабурни межлисдин иштиракчийри, залда авайбуру хъиз гъисабуналди, тебрикна: махсус экрандилай шаиррин къаматар акъазвай, школьнири абурун шиирар клелзавай, манидарри манияр лугъузвай.

Шаиррин рахунрин арайра кватл хъанвайбурун гугъуьлар манидарар тир Зарифа Къухмазовади, Зульфия Велиевади, Таира Мегъарамовади, Исмаил Ризаханова, ашукъ Кагира, Салбина Тагъиевади шадарзавай.

Сегънедал, гълбетда, районрин кылеризни теклифна. "...Чун, лезгийар, Кавказда виридалайни гугъул, девлетлу чилерин сагъибар я. И чил, лезги халкъ, дидед члал хуьн чи виридан буржи я. Гъайиф хъи, эхиримжи вахтара гъатта Етим Эминан, Стлал Сулейманан шииррик, члал

лак хуькуьрзавайбуру, члал пайи-паярийиз алахънавайбуру майдандиз акъатзава. Чахъ нугъатар гзаф аватлани, вири гъавурда акъун, члалан илим дуьздаказ вилик тухун патал къайдаламишнавай литературный са члал герек я...". - гъахъ-лудаказ къейдна Сулейман-Стальский райондин регъбер, члалан рекъий алим Нариман Абдулмуталибова.

Милли члаланни шииратдин гурлу межлис, Ахцегъ райондин кыл Осман Магъмудовича, адан тешкилатчийризни иштиракчийриз, дидед члалал кхъизвай вири зарийриз чухсагъул малумаруналди ва абур къунагъламишуналди, мугъманар къабулдай квалеве давам хъана.

*Бязибуруз къадир жедач дидедин,
Ван хкажиз, гъяз авачиз рахада.
Дестек я ам гъар инсандин бинедин,
Гъар кваллахда диде сифте аквада.*

*Цпарикай тийин чна юлдашар
Лап клуьд вацра риклик хвейи дидейриз.
Вацра пудра, туна вири кваллахар,
Ша, хквен чун дидед патав хуьрериз...*

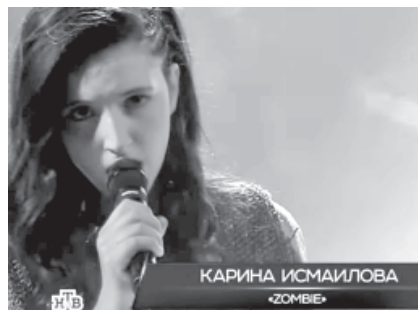
Межлисдал чпин эсерар гъакни "Лезги газетдин" политикадин отделдин

Карина, виликди!

ЧИ МУХБИР

Россиядин "НТВ" каналдай "Ты супер!" лишандик кваз вокалдин международный шоуудин суперсезон давам жезва. Жюридин членрин ва тамашчийрин вилик 10 иштиракчиди чпин устадвал къалурна, абурукай 4 кас ярумчух финалда бягъсер давамарун патал хкъана...

Амма чи халкъдин векилри, гъакл вири Дагъустанди 17 йиса авай Карина ИСМАИЛОВАДИКАЙ фикрзавай. Ада ина "Зомби" мани тамамарна. Шоудилай къулухъ жюридин член Диана Арбенинади вичиз К.Исмаиловади тамамар

рай мани оригиналдилай хуш хъайиди къейдна.

Шадвилелди хабар гуз кланзава, Карина Исмаилова ярумчух финалдиз акъатна. Адан манди вири гъейранарна.

Акбул - камалдин булах

Ш.ШИХМУРАДОВ

(Эхир. Эвел - 13-нумрада)

И жигъетдай аз февралдин 21-даз Къасумхуьрел тухвай члалан конференциядал жегъил шаир Владик Батманова гайи теклиф гзаф бегенмиш хъана: чи шаирринни писателри дидед члалаз талукъарнавай хъсан шейэр кватлна, кылдин ктаб акъудин. Ихътин ядигар виридан гъиле хъанайтла, руьгъ тух жедай. А ктабдик кутуниз лайихлу жуван гъилик квай бязи шейэрай фикир желбдай хътин цларар гъиз кланзава. Абур, хуралай чириз, члалаз талукъ мярекатрал, конференциярал, гъакл конкурсрани гугъулдиз, виниз тир устадвилелди клелунин жигъетдай ишлемишиз хъайитла, хъсан жедач.

Кылди къачуртла, виниз тир руьгъдин намусту инсан, бажарагълу шаир **Лезги НЯ-МЕТА** (Нямет Нифталиевич Мамедалиев) "лезги члал Белиждал къван я" лугъуз хъайи туьремаяр вичин "Вучиз?" шиирда икл лянетламишзава:

*Лугъузва хъи, къарачийриз
Чаз хъиз чими квал клан жедач.
Кар тукъквенвай арачийриз
Демда дяве, къал клан жедач.*

*Футфачийриз зиян квачиз
Са элдинни я кар, я тлвар,
Модачийриз маса члал хъиз,
Хайи элдин члал клан жедач.*

*Къарачияр туш лезгийар,
Арачияр туш лезгийар,
Футфачияр, модачияр ва икл маса
Ихътинбурун дустар, таяр туш лезгийар.*

*Бес вучиз къе дидед члалаз
Гуз гъазур я тлуш лезгийар?..*

*...Чпихъ кылди са кыл тахъун,
Белки, идан себеб ятла?
Я туш цла хъун, ахпа квахъун
И себебдин менсеб ятла?*

*Белки, акл туш,
Чпиз чпин дидейрикай татана хуш,
Сифте маса члалар чирун
Гиланбурун абур - гъая, эдеб ятла?*

*Белки, Иран, ахпа Туран,
Ахпа Инжил, ахпа Къуръан,
Ахпа абур къужагда
Къур дагъви Алпан
И бушвиллин диб эцигай
Делпалар хъиз, бегъсеб ятла?*

*Кыл акъатдач гъикл ятлани,
Хъана мум хъиз буш лезгийар,
Чпин хайи дидед члалаз
Гуз гъазур я тлуш лезгийар...*

Акъазвани квез, гъурметлугуру, са гъевчи шиирда члехи ватанпересди халкъдин шумуд важиблу, хци месэла къарагъарнаватла!

Гъакъикъатдани, гъайиф буш жез, гъайиф тлуш гуз!..

Члалан месэладихъ галаз санал камаллу касди чи халкъ къасухдай пайи-паярнавай-виликай, идахъ галаз сад хъиз адахъ кылди вичин кыл (регъбер, лидер) авачирвиликай риклин тларвилелди лугъузва. Эхъ, дуьзгъун, камаллу, кар алакьдай кыл хизандизни, хуьруьзни, райондиз - шегъердизни, республикадиз, санлай уьлкведизни гъамиша кланзавайди я.

Рагъметлу Ибадуллагъ Гъажимирзоевич Тагъиров кылин редактор тирла, чи газетда, "Чи халкъдихъ регъбер (лидер) авани?" лагъана, макъала чап авун, важиблу месэла къарагъарун дуьшуьшдин кар тушир!

*Вичихъ кылди са кыл тахъун,
Я туш, цла хъун... ("цла хъун" - им датлана,
чапхунчи ягъийриз рум гуз, халкъ дявейра хъун лагъай члал я).*

Чизвани чи лезгийриз Лезги Няметакай, гъакни адан и шиир ва маса жавагъарар? Гъайиф хъи, лап тлимилбуруз чизва. Гъакъи-

къатдани, члалан тарих адал рахазвай халкъдин тарихдихъ галаз сихдаказ алакъалу я.

Алирза САИДОВА чи члалан къешенгвиллиз, еке мумкинвилериз ихътин гугъул цларар бахшнава:

*Лезги члалан аламатар члехи я:
Дишегъилидин гафар къведа нурар хъиз.
Гекъигунар, гевгъерар хъиз, экуь я,
Тешпигъарни хци я лап турар хъиз.*

*Гагъ зи члала, чинарри хъиз, виширишда,
Гагъ гъар са гафвиллин, нагъв хъиз,
пашман я.*

*Булахди хъиз, гагъ вичин сес дегъишда,
Нянет гудай члавуз, къван хъиз, залан я.*

Гъурметлу **Фейзудин НАГЪИЕВА** вичин "Зи члал" шиирда ам "къадимди", лезги чилин мерд булах, эсилрин ирс, дидед мани, руьгъдин ах" тирди къейднава:

*...Вири гафар цлурурна, вун сагъ ама.
Лезги чилихъ кыл тик яз Шагъ дагъ ама.*

*Къуват гана на дидедин лай-лайдиз,
Къуват гана на Шарвили баладиз...*

*Ви гъар са гаф са къизил я тлемеина,
Члагурна вун Сулеймана, Эмина...*

*Чил диде я, вун-мани зи дидедин.
Сирлу къисмет зи эхирдин, бинедин.*

*Заз къват гузвай зи руьгъдин дамах я вун,
Зи гуьрз, къалхан, женгина пайдах я вун...*

Гъа икл зурбаз лагъанва касди. Баркалла! Члехи критик В.Белинскийди кхъейвал, "Члал яратмишзавайди халкъ я; филологри анжах адан законар ачухзава ва тайин къурулушда (системада) твазва, писателри лагъайтла, а законрихъ - къанунрихъ галаз къадайвал, яратмишунарзава, жавагъарар арадал гъизва".

Икл тирди чаз чи бажарагълу шаиррин гъиликай хкатай гугъул цларар клелайлани, ачухдиз акъазва.

*...Ви сесера цлун мецерин ван ава,
Къаяйринни, ачларинни аранрин.
Гъар гафуна хайи чилин тлан ава,
Атир ава мезрейринни харманрин...
Гекъигунри вичи къакъанвал, деринвал,
Ви хцивал къалур жедач авайвал.
Авахъзава, артухиз ви ширинвал,
Туьхуьн тийир са гъетрен нур цавай вал...*

Ихътин цларар ава Дагъустандин халкъдин шаир **Арбен КЪАРДАШАН "Дидедин члал"** шиирда.

Дяведин ва далу патан фронтдин зегъметдин ветеран, уьмуьрдин уьклуь-цуру вири акунвай **Мислимат** халади вичин "Члал гадармир, миллетдивай жедач куьн" шиирда тагъкимарзава:

*...Эй лезгийар, Шарвилдин тлвар алай,
Зи Лезгистан, ракъинал хъиз яр алай,
Члал гадармир виридалай кар алай!
Гъар камуниз гъайиф члуьзва шедач куьн.*

Гъа и тема вичин "Члал паталди" шиирда чи газетдин кылин редактор, жегъил шаир **Мегъамед ИБРАГЪИМОВАНИ** давамарзава:

*...Чахъ Эминни, чахъ Сулейман хъанатла,
Чаз Халикьди къагъриманар ганатла,
Чи дамарра лезги иви аватла,
Гаф сад ийин члал паталди, лезгийар...*

Мердали ЖАЛИЛОВА "Лезги члал" шиирда диде ва члал сад тирди къалурнава:

*Лезги сесер дидеди аз багъишна,
Сифте мани лагъайла зи къеплинихъ.
Лезги сесер, аз квез бахшида рикл жуван,
Гъикл бахшнатла Саидани Эмина.*

Газетдин са гъевчи макъалада вирибурун шииррай цларар гъндай мумкинвал авач. Анжах къейд ийиз кланзава хъи, члалаз бахшнавай хъсан шиирар мадни гзафбурухъ ава. Эхирдай жуванни алава хъийин:

*Такабурлу Шалбуз хъиз я вун къакъан,
Жавагъирри вичи ацланвайди я фейжан,
Таъсиб, виждан хуьнин а гегъениш майдан -
Зи руьгъ, иман, къалхан я вун, Лезги члал...*

- Гьурметлу юлдашар, къведай йисуз чи бажарагьлу шаир, гьикаятчи, алим Муса Мусаевичан 60 йис жезва. Къе чи собранидин вилик са месэла акъвазнава: вичин уьмуьрдин чехи пай культура вилик фин, халкъарин адетар, дидед ч'ал хуьн патал зегьмет ч'угвазвай Муса Мусаевичаз "Культурадин лайихлу работник" т'вар гунин серенжера мар къабулин. За квевай т'лаабзава, дирибашдиз иштиракна, гьарда вичин фикир, и микрофондихъ экъеч'на, лугьун...

- Заз рахадай ихтияр це, - залдай яш хьанвай касди гьил хкажна.

- Буюр, Аслан Асланович. Чна чи шегьердин писателрин кват'алдин чехидаз гаф гузва.

- Заз Муса Мусаевич и шегьердиз к'валахал атайдалай къулухъ таниш я. Ам зегьметдал гзаф рик' алай, халкъдин арада гьурмет авай, лагьай кар вахтунда къилиз акъудиз алахъзавай кас я. "Культурадин лайихлу работник" т'варцив ам фадлай агакьнава. Заз чиз, адаз и т'вар гунин патал хъай ваъ лугьудайди шегьердани жедач. За ам патал къве гьилини хкажзава...

Аслан Аслановичан гафариз къуват гуз, са шумуд кас мад сегьнедиз экъеч'на. Виридан фикрар сад хьана, протокол туйк'урна, собранидин кьарар шегьердин къил Мегьамед Мегьамедован т'варунихъ ракуьрна.

- Зун и къуллугьдал цийиз хьанвай кас я. Заз гьеле вилик-къилик квайбур вужар ят'ла хъсандиз чизвач. Зи заместитель Къули Къулиев фадлай и къуллугьдал ала, адаз вири к'валахрикай

Сардар АБИЛ

да" ацукьна. Нисинилай хтана, Муса Мусаевич адан кабинетдин ракарихъ галай ч'ехи учирда акъвазна. Зегьметдин югъ куьтыгъ жедайла, адал нубат агакьна.

- Вал чилин бурж ала, Муса Мусаевич. Ам алуд тавунмаз, завай справка гуз жедач, - справка гузвайдаз Муса Мусаевичан к'вачихъ галай буржар жагьана.

- Бурж гьикьван я?

- Цувад агъзурдав агакьнава. Вуна пул гузвани?

- Гьиниз гана кланзавайди я?

- Яргъаз фин лазим туш. Ат'ла рушан патав алад, - ада вичелай са вад камунин анихъ столдихъ ацукьнавай жегил руш къалурна.

- Зав акъван пул исятда гвач. Мажиб хтайла, за гуда, - Муса Мусаевич пашмандиз идарадай экъеч'на. Са гьафтедилай, буржар ат'лана, ам справка гваз мад хъфена.

- Куьне багьшламиша, гьурметлу Муса Мусаевич. Вун и справкадин суракьда авай вахтунда мэрди шегьердавай вири карханайрин месэлар гьялдай кьарар акъудна. Гила цин, газдин, экверин, зирзобилрин ва гьак' к'валерин буржар алач лугьудай справкаярни гьиз тазва. Абуру галачиз са документдални къул ч'угвазвач.

- "Культурадин лайихлу работник" т'вар гузвай касдин газдихъни, экверихъни зирзобилрихъ галаз вуч алакьа ава? - хъел атанвайт'лани, Муса Мусаевича секинвал хвена.

- Ибур авай крар тушир, гьурметлу Муса Мусаевич. Гила хьанвай цийивилер я...

- Ихътин характеристика квай документар комиссияди ахъайдач. Абуру элкьвена хкведа. Ахпа чазни гаф къведа. Туйк'урна, кваша, - дишегьлиди папка Муса Мусаевичав вахкана.

Чанди цай къунвайт'лани, са гьафтедин вахтунда Муса Мусаевича, вичиз лагьайвал, документар туйк'урна. Культурадин министерстводин жавабдар дишегьли мад дикъетдивди абуруз килигна.

- Куьне республикадин писателрин Союздайни т'лаабунин чарни протокол гьанайт'ла, хъсан жедай.

- Я вах, куьне зун гьикьван инжиклу ийида?

Республикадин писателрин собранидин кьарар акъуддалди са шумуд варз лазим жеда. Са вацралай мэрар, министрар ва республикадин къил хъязвай цийи секцияр башламиш жезва. А ч'авуз за йисан къене кват'лай къван документар вири гарадай фида. Икъван ит'ли-бит'лир галайди чизвайт'ла, за жуван секин къил т'ла ийидачир хьи. К'валахзавайвал к'валахдайди тир. Заз куьне гузвай гьа т'варни...

- Вун туьнт жемир. Вуна жув гузвай т'варциз лайихлудаказ тухун лазим я. Писателрин Союздин председателдиз вун чизвайди яни?

- Я.

- Ак' хъайила, ваз вуч фикир ава?.. Писателрин Союздин председателди Муса Мусаевич инжиклу авунач. Ада тадиз собрание тухвана, министрдин т'варунихъ протоколни т'лаабунин чар гьазурна.

- Гьавурда акъадай инсанар чи арада авачирт'ла, дуьньядин клан пад цавал хьанвайди тир.

Рик'елай тефидай...

Рамазан ДАДАШЕВ,
РД-дин лайихлу муаллим

И агьвалат заз зи дуьстун ахъайиди я. - Махачкъалада к'елна хтайла, экверин рекъай пешекар яз, зун Табасаран райондиз к'валахал рекъе туна. Са экуьнахъ, жуван мотоциклдал алаз, зун са яргьал хуьруьз рекъе гьатна, - суьгьбетзава дуьстун. - Зи т'урт'урдаллаз са къадар мензилдиз фейила, садлагьана са шумуд кици къулухъай зал гьужумзава. Мад заз чидач, абуру гьинай акъатнайт'ла, белки, рекьин муькварив чубанар, ятахар гвай жеми. Мад сеферда къулухъ вил яна килигайт'ла, са 5-6 кици гила-мад захъ агакьзава. Куьне зун айибмир, гьурметлугьур, кичевилияй зи руьгь дабандиз аватна! Элюькьзавай кицлерин ванери зи япар биши авуна. За "ракьун балкандиз" генани газ гана. Гьикьван худ гайит'лани, дагьдин гуьнедин рекъай вун гьик' зарбдиз фида къван!

Гьа и фикирдик квайла, Алагьдиз шукур, зи вилик са симин тар акъатна. Тадиз мотоцикл гьанихъ гьална, зун и тарциз хкаж хьана. Кицлеривай заз гена хата-бала гуз хьанач. Чпин т'лем зак акакъ тавур абуру, зи т'урт'урдилай, тарцелай чархар ягьиз, ни ч'угваз, гьак' элкьвез, чпиз хас къайдада зун авай симин тарцин пун, мотоциклдин чархар, чпин цай рекьидайвал "чуьхвена". Ахпа абуру шамандин клане ацукьна. Кицлериз зун язух къведач къван. Тарце завай гьикьван гагьда дурум гуз жеда?!

Зи гьилера авай къуват яваш-яваш зайиф жезвай. Я рекъе-хуьле аквадай, эвердай, куьмек т'лаабдай кас-масни авачир. За симин тарце уьгьуь ягьайла, кланик квай кицери, япар хкажна, пагь, гьу... угъ ийидай, к'евиз амп ийидай, яни чеб зи кьаравулда акъвазнавайди заз чирдай.

Гьа ик' са къадар вахт фейила, заз яргьай къевезвай са мотоциклдин ван хьана.

- Я хизан текьейди, - давамарзава дуьстун, - зак къалабулух, шадвилдин лувар акатна. Им Худади гунуг тушни?!

Гуьнедикай хкатна, ван алаз къевезвай т'урт'ур акур кицери, чеб алай "пост" гадарна, гьанихъди еримшиша.

Гьа и декьикъайра, кицери вичел вегьезвайди якьин чир хъайила, къевезвай кас, мотоциклдилай эвчиьна, гьа къамбайрин юкьваз гьахьна.

Валлагь, зурба рик' авай, вилегь инсанарни жеда къван!

Вичин чандик гьич са зерре къванни кичевал кутун тавуна, и игитди виридалайни гьевчи кицин тум вегьена къуна ва ам вичелай алчудариз башламишна. Пагь, ина мад хъайиди са къемеда я! Къызгьин ц'угьвар, ац'ранц'ар акъатзавай кици акурла, муькуьбуру къулухъди ч'угуна. И перде акур зунни, тадиз тарц'ай эвчиьна, гьанихъди фена.

Килигайт'ла, и вилегь кас заз хъсандиз чидайди хьана. Инал адан т'вар за квез къадач, амма гьа вири хуьруьнвийри адаз "къиле са т'лимил къван гар авайди", лугьудай. Гьик' ят'лани, инал ада зурба вилегьвал авуна. Гьахътин инсанарни герек къведа къван!

Ц'авуз акъудиз, са къатда алчударзавай, вичиз лап киче хьанвай и къудур гурц'улди чи "къуччагьдин" хуруяр, лекпартал эйбежер къайдада ктадарнавай... Са патал хъай, и уьткъем кас заз язухни атана: факьирдин парталрик и къац'ай гавурди михъи чка ерли тунвачир, муькуь патал хъай лагьайт'ла, ада зунни пехъи кицлерин хци клирерикай хвена къван...

Гуьгьуьнлай чубанарни атана акъатна, абуру багьшламишун т'лаабна...

“Лайихлу” къуллугьчи-и-и...

(Фельетон)

хабар я, - мэрди, къул эцигнавай са капаш къван чар акал хъувуна, и кар заместителдал тапшурмишна.

- "Культурадин лайихлу работник" т'вар гун патал са коллективдин кьарар бес жедач. Культурадин галаз алакьада авай мад са шумуд идарадин коллективрин собранийрин кьарарарни лазим къведа. Месела, сад-къве школадин, сад-къве институтдин... Гьа чарар хъайила, чавай вилегьдиз ви патал хъай гьукьматдин вилик месэла эцигиз жеда, - мэрдин заместителди кар яц'ла туна.

Къве вацран къене школайра, институтра, культурадихъ галаз алакьада авай са шумуд чкада собранияр тухвана, Муса Мусаевича вири протоколар кват'на; мэриядин канцеляриядиз вахкана.

- Мэрди къул ч'угурла, чна ваз хабар гуда, - чарар къабулай дишегьлиди Муса Мусаевич секинана.

Жавабдал вил алаз са варз алатна. Эхир Муса Мусаевич документар вугайдан патав хъфена.

- Ви документар администрациядин культурадин отделда ава. Вун гьаниз алад, - жаваб гана дишегьлиди.

- Чна вун суракьзавайди тир. Вуна мадни документар кват'ун лазим я. Вири гьазур хъайила, чна, кьарар акъуддайвал, мэрдин патав тухуда, - культурадин отделдин чехидаз Муса Мусаевичав хьинар алай са табагь вугана.

Ана къалурнавайвал, нотариусди тестикъарнавай паспортдин, дипломдин, зегьметдин книжкадин копияр, къве шикил, характеристика, автобиография ва анкета, са гьафтедин къене гьазурна, Муса Мусаевича хъфена.

- Зун мус хкведа? - хабар къуна Муса Мусаевича.

- Гьазур хъайила чна ваз хабар гуда...

Са варз алатайла, Муса Мусаевича администрациядиз зенг авуна.

- Вуна зенг авуна хъсан хьана, Муса Мусаевич. Чун вахъ къекъевезвайди тир. Вуна са справка мад хкана кланзава.

- Вуч справка?

- Вуна налогар ганва, буржар алач лагьай. Гила хьанвай мэрди гьа справка гьун тавурдан са документдални къул ч'угвазвач.

- За налогар вахт-вахтунда гузвайди я.

- Генани хъсан, справка къачуз ваз четин жедач.

И юкьуз налогрин справкаяр гузвай кас меркедиз фенвай. Пакадин юкьуз ам, башагьлуьвал гуз, къейи чкадиз фенваз хьана. Пуд лагьай югъ суваринди хьана. Ахпа киш-базар йикъарни алуькьна. Ислен юкьуз ам нисналди коллективдихъ галаз начальниди тухузвай "пятиминутка-

Са гьафтедин къене вири справкаяр къачуна, амма зирзобилрин патал хъай бурж алач лугьудай справка къачун патал кат-калтугун гзаф хьана. ЖКХ-дин чехиди отпускидиз фенваз, адан везифаяр тамамарзавайди гьасятарда къил хкажна.

- Ви к'валин документарни, к'вале шумуд кас яшамиш жезват'ла къалурзавай ктаб гваз атана, чахъ галаз договор кут'унна кланда. Ахпа за квез справка гуда, - вичин гафунал акъвазна ам.

Цийиз эцигнавай к'вализ чилин документар авай, амма к'валерин документар вири гьазур тушир. Са варзни зуран къене Муса Мусаевича к'вализни документар авуна, справкани къачуна.

- Вун гьиниз акъатна? Са справка гьидалди, муькуь справкаярин вахт куьтыгъ жезва...

- Гьик'?! Куьне закай ягьанатар ийизвайди яни? - Муса Мусаевичай гьарай акъатна.

- Культурадин лайихлу работникди гьарайдани? Секин хуьхъ! Са справка гьун патал вуна икъван вахт акъудайла, чи вуч тахсир ава? - дишегьлиди вичин наразивални къалурна.

- Справкаяр мад цийи к'валелай кват'и хъувуна кланзавани? - секинди хабар къуна, Муса Мусаевич патав гвай стулдал ацукь хьана.

- За справкаяр авайвал документрик кутада. Къулухъ элкьуьр тавун патал за чехидавай т'лаабда. Амай крар адалай аслу я, - вичин хатур кутуна мэриядин къуллугьчиди.

- Документал къул ч'угунвайди заз мус чир жеда? За мус зенг ийида?

- Зенг авун герек туш. Гьазур хъайила, за хабар гуда...

Администрациядай са хабарни авачиз, мад варз алатна. Муса Мусаевича зенг авуна.

- Мэр отпускида ава. Ам са ц'уд йикъалай хкведа. Ви документар и столдал зи гьилик аквадай чкадал ала.

- Мэр хкведалди акъваз тавуна, чаз маса чара авач къван, - секинди вич-вич рахадай къайдада Муса Мусаевича телефон хкудна...

...Культурадин министерстводиз пуд вацралай документар гваз Муса Мусаевич фена.

- Ина вири документар авач. Вун хьинар ийизвай кас я. Вуна ви чапдай акъатнавай ктабар, гьикаяяр, халкъдин арада иштиракай мярекатар субутзавай лентер, макъалаяр ва я абурун копияр, са папкадиз кват'на, гьун лазим къведа. Ахпани и характеристикадани автобиографияда культурадихъ галаз алакьа авачир ви наградаярни дережар къалурнава. Абуру хкудна клан жеда.

- Абуру зи уьмуьрда хъайи за дамахъзавай агалкъунар я. Абуру хкудайла, вуч амукьда? - Муса Мусаевич культурадин министерствода документар къабулзавай жавабдар дишегьлидин гьавурда акъунач.

Ма квез и кьарарни, - Муса Мусаевича къве гьафтедилай лазим чарар хкана, вахкана.

- Комиссияди кьарар акъудайла, чна ваз хабарда, - культурадин министерстводин жавабдар чехида Муса Мусаевичан документар патав гвай шкафдин къац'ал эцигна.

- Зи 60-йис жез амайди са варз я. Гьа юбилейдин йикъалди и кар туйк'венайт'ла, хъсан тир, - Муса Мусаевич тавакьу ийидай тегьерда рахана.

- А патал хъай завай са гафни лугьуз жедач. Комиссия кват'и хъун залай аслу туш.

- Комиссия мус кват'и жезвайди я? - Муса Мусаевича вири клаламар чириз кланзава.

- Чидач. Вун хътинбур са шумуд хъайила, ахпа кват'и жедайди я. Чна ваз хабарда. Ваз са фикирни жемир. Хъфена, жуван к'валах давамарна...

Муса Мусаевич, шаклу яз, министерстводай экъеч'на, идарадин вилик са шумуд декьикъада хиялрик акатна, акъваз хьана.

"Яраб министрди вичин гьилибанрин гьерекатрикай хабар туш жал? Зи юбилейдалди и гьерекатар са т'лимил вилик ракура лагьайт'ла, адавай куьмек жедайт'ла? Зун ада вуч лугьудат'ла килигда", - фикирна, Муса Мусаевич культурадин министрдин ракарнихъ хтана. Къеце патай атанвай мугьман рекъе тваз экъеч'ай макъамда Муса Мусаевич министрдал туш хьана. Т'лаабуниз яб гана, министрди жавабдар дишегьлидиз документарни гваз вичин патав эверна.

- И касдин к'валах, жезмай къван фад туйк'удайвал, гуьзчивилик кутур, - министрди, документар гьиз тунат'лани, абуру адет патал гьилелай авуна, вахкана.

Са шумуд варзни алатна, Муса Мусаевичан юбилейни. Секцийрин сесер гунарни куьтыгъ хьана, амма культурадин министерстводай атай хабар...

Мад къве варз алатна. Муса Мусаевич, умуд кваз, мад сеферда культурадин министерствода отделдин жавабдар дишегьлидин патав гва.

- Комиссияди ви документар правительстводиз ахъайнач. Ваз культурадин министрдин грамота гудай кьарар акъуднава...

Муса Мусаевич, документар авай папка вахчуна, къеце экъеч'на. Идарадин вилик адан вил зирзобилар вегьин патал эцигнавай къалунин патав гадарнавай, вичин хуьчуькь квай хътин документар авай папкада акъуна.

- Акурнай, зун хътин "культурадин лайихлу" т'варцихъ къекъевезвайбур мад ава, - вич-вичик рахана. Муса Мусаевича гьилевай папка зирзобилрин вичел гадарна, са зурба пар алатай тегьерда дериндай нефес ч'угуна, сивел мили хъвер алаз, гьар патал инсанар къекъевезвай рекьел экъеч'на...

Дин Кесибди пайзавай, девлетлуда къекъверагвалзавай...

Азим гъажи ПАНАГЬОВ

Мугъаммад Пайгъамбардин ﷺ гъадисда лагъанвайвал, къуд шей хъун инсандин бахтлувал я: умуьрдин камаллу юлдаш, акуллу веледар, хъсан дустар, ризкы ам вич яшамыш жезвай чкада хъун (яни кваллах инсан вич яшамыш жезвай чкада хъун).

Малум тирвал, Пайгъамбардин ﷺ гъадисда диде-бубайри чпин веледриз дуьз тербия гуниз эвер гузва. Веледрин велик диде-бубайри къилиз акъудна кланзавай везифайрик акатзава: аял хъайила, адаз хъсан твар гун, тербияламышун, яш тамам хъайила, ам эвленмишун. Мадни гъадисда къейдзавайвал, диде-бубади веледриз гузвай виридалайни къиметлу шей хъсан тербия я.

Гъайиф хьи, эхиримжи вахтара гъадисда диде-бубайр тербиядин месъладив къайгъусуздуказ эгечизава, маса гафаралди лагъайтла, гила авай бязи диде-бубайр аялризи вири гуз алахъзава, тек са тербиядилай гъейри. Экуьнлай няналди гъар са касди аялар патал къазанмишзава, абуруз хъсан туйн-хъун, пек-партал, квал-югъ хъурай лугъуз. Бязибур гъатта чпин веледриз багъа машинарни маса къачуз-

ва. Амма сифте нубатда аялди тербия гун, абуруз пис-хъсан, укълук-цуру, зегметдин къадир, ацукун-къарагъун, гъевчи-чехиди чирун... чарасуз тирди рикелай алудзава.

Жуван гафариз къуват яз, Ислам диндин тарихдай са агъвалат ахъайиз кланзава. Ислам динда Умар ибн Абдул Азиз (682-720-йисар, Медина) лугъудай са халиф (пачагъ) хъайиди я. Вири вилаят гъилик квай ам гъаф кесибди яшамыш хъана. Халифвиле жъадалди гъаф девлетлу кас тиртлани, тахтуниз акъатайдалай къулукъ ада вири вичин девлетар гъукуматдин хазинадиз вахканай. Аллагъдихъай кичле тир умуьр тухузвай халифдин гъахълувал аквазвай вилаятдин агъалийри адаз екез гъурметзавай. Неинки са вичиз, гъатта хуси хизандизни агъваллудаказ яшамыш хъун къадагъа авур Умар ибн Абдул Азиза чан гудайла, адан кесибвал акур гъафбур халифдивай хабар къунай: "Пачагъ яз яшамыш хъайи вуна бес ви веледриз вуч тазва?". И суалдиз акъуллу халифди ихътин жаваб хганай: "За жуван веледриз хъсан тербия тунва. Эгер а тербиядал амал авуна умуьр тухвайтла, абурухъ вири жеда. Тербиядал амал тавуртла, абуруз за девлетар туртлани, са хийирни авайди туш...". Диндин ктабра къейдзавайвал, и халиф яшамыш хъайи ви-

лятта а девирда гъаф девлетлу са касни авай. Ада, вич рагъметдиз фидайла, веледриз, ирс яз, 1000 диргъам тунвай. Чешмейри къейдзавайвал, са шумуд йисар алаатайла, вилаятдин агъалияр алааматдин шикилдин шагидар хъана. Умар ибн Абдул Азизан хъи чеб яшамыш жезвай шегъердин базардал садакъа пайзавай, вичерл ирс яз 1000 диргъам ахгакый девлетлудан хъи лагъайтла, гъа и базардал а чавуз къекъверагвалзавай.

И къисадай чаз аквазвайвал, камаллу халифди вичин веледриз ирс яз девлет ваъ, тербия туна. Хъсан тербия хъайи халифдин хва жележегда агъваллуни хъана, гъатта вичин къил хъудайди анихъ амукрай, масабур пайдай девлетарни арадал гъана. Амма веледриз еке пулар туна феий девлетлудан хва жележегда къекъверагдиз элкъвена, тербия, акъул авачир кас девлетдивай къутармишиз хъанач. Бубадин зегъметарни вири варазара хъана.

Гъурметлу стхяяр ва вахар! Ша чунчи веледриз виридалайни хъсан ирс таз алахъин - тербия. Тербиялу веледар авай диде-бубайрин рикле даим секинвал, разивал жеда. Мегер идалай хъсан кар авани дуньяда?! Ахътин диде-бубайр къве дуньядани бахтлурун жергейра жеда. Иншаллагъ!

"Лезги газетда" диндин пак кхъинар жезва. Гъавилляй ам чиркин чкайрал гадарун къадагъа я.

Чи ватангъилияр - гъар сана

Алимри еке къимет гана

И сеферда чи ихтилат биологидин илимрин доктор, профессор, Нью-Йоркдин тибии илимрин академиядин академик, РФ-дин алишверидинни промышленный палататадин биологиядинни промышленностдин рекъай комитетдин член, ГосНИИ-дин биологиядин активный затларин лабораториядин заведующий, Москвада кардик квай "Гурчегвал ва сагъламвал" ООО-дин генеральный директор **АВЧИЕВА Пенкер Бабаевна**дик я.

Ам 1955-йисуз Сулейман-Стальский райондин Кулан Сталдал гъаф аялар авай хизанда дидедиз хъана. 10-классда клелзавайла, Пенкеран буба рагъметдиз фена. Вири четинвилеризни дурум гана, дидеди кълуд аял къавчел акъалдарна.

Акълалтай азиятризни магърумвилериз килиг тавуна, веледри агалкъунралди юкван мектеб куьтягъна, абуруз

уьлкведин жуьреба-жуьре вузрикни жечина. Хизанда вад лагъай велед тир Пенкера 1973-йисуз ДГУ-дин биологиядин факультет хъана. Эвленмиш хъайидалай къулукъ (1975-йисуз) къисметди ам Москвадиз акъудна. Биологиядин рекъай еке чирвилер авайвилляй, вичин алакълунал муаллимарни гъейранаруналди, адалай 3-4-курсарин материал са йисан къене акълтариз алакълна. Гуьгъунлай ада клелун заочнидаказ давамар хъувуна.

СССР клъайдалай къулукъ, умуьрдин вири хилера муракаб гъалар арадал атайла, гъаф къадар пешекарарни алимар мажибар амукъ тавурвилляй, къецепатан уьлквейриз финин ва я кваллахдин къайда дегишарунин фикрдал атана. Пенкер Авчиевади Россиядин меркезда биологиядин активный затларин лаборатория кардик кутуна. Нетижата Россиядин базарра дуньяда машгур фармацевтикадин цийи жуьредин затлар, дарманар сифте яз пайда хъана. Лезги алимди регъбервал гузвай лаборатория государстводин илимринни ахтармишунрин институтдин илимдин подразделенирикой сад я.

Лабораторияда арадал гъизвай затлариз дуньядин алимри еке къимет гана. Абурухъ пис азаррин велик пад къунин, операция авурдалай къулукъ инсандин бедендиз къуват хтунин карда еке метлеб ава.

Илимдин рекъе адан кваллах алай аямдин медицинадин ва косметологиядин агалкъунрал бинеламиш хъанва. Пенкер Бабаевнади илимдин рекъе къазанмишнавай агалкъунрикай дуньядин гъаф изданийра чапнава.

30 йисалайни гъаф девирда илимдин рекъе кваллахзавай алим здравоохраненидик зурба пай кутунай "Пеше - Умуьр" IV международный премиядин лауреат хъана. Ам къизилдин медалрин ва маса члехи наградадин сакъиб я. Накъв нефтлудикай михъунин рекъай лап хъсан экологиядин технологиядай ам Газпромдин премиядалди къейдна. Адан къелемдикай 100-лайни гъаф илимдин макъалаяр, монографияр хатнава.

Пенкер Авчиевади биологиядин илимрин кандидатвилдин диссертация 1987-йисуз, докторвилдин диссертация 1997-йисуз хвена. Къуй адахъ мадни зурба агалкъунар хъурай!

Къез чидани? Коала

Дуньядиз машгур алим Ч. Дарвина къеввал, инсандиз хъиз, гъайвандизни риклин гъиссер, теспачавал хас я. А гъиссер гъатта сад-садаз ухшарни я: хъел, кич, пашманвал, бахт, такланвал, кланивал, тажубвал. Къайгъударвилакой рахайтла, гъар са гъайванди, къушра вичин шараг къавчел акълдарун патал вири къуватдивди женг члугъазва. Чпин шарагрихъ лап хъсандиз гелкъвезвай гъайванрикай сад коала я. Винел патан акунрай севрез ухшар гъайван ятлани, ам и гъайванрик акатзава.

Коала анжах Австралияда ва адаз муькьва островра яшамыш жезва. Абурун заланвал 5-14 килограмм къван жеда. Коаладин тапасрал ярги хъи къармахар ала. Абурун куьмекдалди ам регъятдаказ тарариз акъахзава. Кенгурудик хъиз, и гъайвандикин шараг хъудай чанта ква. Хер хъайи ва я кич акатай коалайри аялри хъиз гъарайда. Туьнин еринда абуру эваллипт тарцин бязи жуьрейрин пешер ва таза хилер ишлемишзава. Ам кагъл, гъаф юзан тийидай, са суткада гъатта 18 сятда къван са чкадал акъваздай гъайван я. Амма, клан хъайитла, адалай зарбдиз катизни, хъсандиз сирнавизни алакълда.

Телбиатда абуруз еке къурху гудай душманар са авач, коаладал члурунбуруз элкъвенвай кицери (динго) гъужумда.

Дуньяда

Куьмек гана кланзавач

США-дин махсус векил Э.Абрамса ихтилатнавайвал, Венесуэладин президент Николас Мадуродиз куьмек гун Россиядиз багъаз акъвазда. Идан гъакъиндай «CNN» чешмеди хабар гузва.

Адан гафарай, Мадуродин асул терефдарар хъиз майдандиз экъечинавай Москвадин ва Гаванадин кризис Вашингтонди фикир тагана тадач. "Чна абур жаваб гуниз мажбурда. Идан гъакъиндай США-дин президентдин администрацияда авай къилин чиновникрикай садни шаклу жезвач", - лагъана ада.

Венесуэлада США-дин векил Абрамса Мадуро йисан къене президентдин къуллугъдал аламуькунал шак гъизва. Ада къейдзавайвал, Мадуроди ва адан къвалла гъайбуру чпин вахт алатнавайди яз гъисабайла, президентди гъукуматдин къилин къуллугъ гадарда. Акси дуьшуьшда, ам президентвилляй акъудникай военныйири фикрда.

Абрамса Венесуэладиз куьмек гунай США-ди Россиядиз акси санкцияр кардик кутун мумкин тирди къейдна. А серенжемар Россиядин экономикадиз талукъ жеда.

27-мартдиз Трамп Россиядивай Венесуэладай «экъечун» истемешнай. Гуьгъунлай Москвада и месъладиз талукъ яз къейд авурвал, Каракасда Россиядин аскерри гъукумдин разивилелди иштиракзава.

Гуьзчивал артухарда

Онлайн къайдада ва тадаракламыш тавунвай майданрал чирвилер гунал къадагъа эцигуналди, ГИБДД-диз автошкалайрал гуьзчивал артухардай фикир ава. Идакай проектриз талукъ федеральный порталда чапнавай документда къейднава.

Россиядин Президент В.Путинан къарардалди ГИБДД-диз автошкалайриз лицензияр гудай ва, къайдайрал амал тавуртла, абурун кваллах акъвазардай мумкинвални жедай ихтиярар гуда. Къурулушди автошкалайри материалрин базадиз талукъ истемешунрал амалзавай гъални ахтармишда.

Автошкалайрин регионрин уртах ассоциациядин президент Т.Шутылевади малумарайвал, ихътин серенжемди "инсанар рекъидай школаяр" базардай акъуддай мумкинвал гуда. Чешмеди кхъизвайвал, Минпросвещениди ва Рособназдорди теклифдин тереф хвенва.

НАТО-дин яракъар

"Business Insider" изданидин пешекарри НАТО-дин уьлквейрин яракълламиш хъунин жуьреяр тайинарна. Къейдзавайвал, абур Россиядихъ галаз киле фин мумкин тир даяведа ишлемишда.

Яракълрин сиягъдик Америкадин вад лагъай несилдин F-35 lightning II стелс-истребитель ква. Авторрин фикрдалди, муькь уьлквейрилай техникадин рекъай ихътин вини дережадин самолет арадал гъиз алакълнавач.

Сиягъда Европадин уьлквейри санал арадал гъанвай Eurofighter Typhoon истребительни къейднава. Пешекарри ам Россиядин гъужумдай Су-25 самолетдив гекигнава. Фикирдиз къачунвай даяведин тадаракрик бомбаяр вегъедай В-52, В-2 Spirit ва В-1B Lancer, P-8A Poseidon самолетарни ква. И жуьредин яракълрик Италиядин, Франциядин, Испаниядин, Норвегиядин ва Даниядин даяведин гимиарни кутунава. Америкадин АН-64 Apache вертолетдин, немсерин Leopard 2 танкунин, ПВО-дин Patriot системадин ва цин кланикай фидай луйтквейрин тварарни къунва.

Пенсияр хкажна

1-апрелдилай Россияда яшайишдин (социальный) пенсияр 2 процентдин хкажнава. Идакай "REGNUM" чешмеди хабар гузва.

Пенсиядин юкван къадар 182 манатдин артух хъанва. Гила санлай и пенсиядин къадар 9266 манатдикай ибарат я. Уьлкведин зегъметдин ва яшайишдин рекъай хъунин министерстводи малумарайвал, индексацияди саки 4 миллион пенсионеррин такъатар хкаждай мумкинвал гузва. Индексация набут аялризи ва аял члаваллай I группадин набутризи гузвай пенсиядин такъатризни талукъ жеда. Абуруз 268 ва 270 манатдин артухарна, санлай абурун къадар 13674 ва 13812 манат жеда.

Пенсия артух хъувунин гъакъиндай алай йисан февралдиз РФ-дин Президент В.Путин Федеральный Собранидиз ракъурай Чарче къейднавай.

Кваллахдик квачирбурун страховой пенсияр январдилай 7,05 процентдин артухарна. Кваллахзавайбуруз индексация талукъ жезвач, абуруз августдин вацра, кваллахдин вахтунда кватI хъайи алава баллар фикрда къуна, артух хъийида.

Алай йисан 1-октябрдилай военный пенсийрин къадарни 6,3 процентдин артух жеда.

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

понедельник, 8 апреля		ПЕРВЫЙ	РОССИЯ 1	НТВ	ДОМАШНИЙ	ТВ-ЦЕНТР	ЗВЕЗДА
РГВК							
06.50 «Заряжайся!» 6+	16.30	5.00	11:25,14.25,17.00,20.45	5.00	6.30	6.00	6.00
07.00	Время новостей Дагестана	9.00	Местное время. Вести-Дагестан	6.00	Удачная покупка. (16+).	8.00	8.00
08.10	«Заряжайся!» 6+	9.25		8.10	Д/ф «Понять. Простить». (16+).	Х/ф «Будьте моим мужем».	8.20
08.20	Мультифильм 0+			9.00	6 кадров. (16+).	9.50	9.10
08.55	«Заряжайся!» 6+	9.55	17.25 Театральные встречи	10.00	По делам несовершеннолетних. (16+).	10.55	9.40
09.10	Х/ф «На семи ветрах» 0+	10.55	18.05 Док.фильм	10.20	Давай разведемся! (16+).	Городское собрание. Местное время.	10.00
11.05	«Преступление и наказание»	12.00	18.15 Акценты.	13.00	Тест на отцовство. (16+).	11.30	10.05
11.30	«Годекан» 6+	12.15		13.25	Город новостей.	11.50	13.00
12.05	«Парламентский вестник»	15.00	5.00 Утро России.	14.00	Город новостей.	Т/с «Чисто английское убийство».	13.00
12.30	Время новостей Дагестана	15.15	9.00 Вести.	16.00	Город новостей.	13.40	13.00
12.55	«Воспевшие Дагестан»: Поэтический спектакль Русского Драматического театра им. М. Горького «Незаконченный концерт». Расул Гамзатов.	18.00	9.25 Утро России.	16.30	Город новостей.	15.05	14.05
14.30	Время новостей Дагестана	18.25	9.55 О самом главном.	17.15	Город новостей.	Т/с «Анна-детективъ».	18.00
14.55	Х/ф «Салават Юлаев» 0+	19.50	11.00 Вести.	18.15	Естественный отбор. Талант 3, 1 и 2 с.	17.00	18.30
		21.10	11.25 Вести.	19.00	Т/с «Неразкрытый талант 3», 1 и 2 с.	19.40	18.50
		21.30	11.45 Судьба человека	19.50	Т/с «Поселенцы».	20.00	20.25
		22.30	12.50 60 минут.	23.00	Т/с «Женский доктор». (16+).	22.00	20.25
		23.00	14.00 Вести.	23.10	Т/с «Подкидыши».	22.30	21.15
		23.20	14.25 Вести.	0.00	Т/с «Одиссея сыщика Гурова».	23.05	21.25
		23.30	14.45 Кто против?	0.30	Т/с «Подкидыши».	Хроники московского быта.	23.30
		0.30	17.00 Вести.				
		1.30	17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир.				
		3.00	18.50 60 минут.				
		3.05	20.00 Вести.				
		3.25	20.45 Вести.				
		4.10	21.00 Т/с «Испытание».				
			23.15 Вечер с Владимиром				
			2.00 Т/с «Морозова».				

вторник, 9 апреля		ПЕРВЫЙ	РОССИЯ 1	НТВ	ДОМАШНИЙ	ТВ-ЦЕНТР	ЗВЕЗДА
РГВК							
06.50 «Заряжайся!» 6+	14.30	5.00	11:25,14.25,17.00,20.45	6.00	6.30	6.00	6.00
07.00	Время новостей Дагестана	9.00	Местное время. Вести-Дагестан	8.10	Удачная покупка. (16+).	8.05	8.00
07.20	Передача на табасаранском языке «Мил»	9.25	09.00 Канал «Гюлистан»	9.00	Д/ф «Понять. Простить». (16+).	8.40	8.20
08.00	«Заряжайся!» 6+			10.00	6 кадров. (16+).	10.35	8.40
08.10	Мультифильм 0+	9.55	17.25 Умники и умницы	10.20	По делам несовершеннолетних. (16+).	Д/ф «Татьяна Окуневская. Качели судьбы».	9.40
08.30	Время новостей Дагестана	10.55	18.45 «Соц. льготы»	13.00	Давай разведемся! (16+).	11.30	10.00
08.50	«Заряжайся!» 6+	12.15	18.10 Репортаж	13.25	Тест на отцовство. (16+).	Т/с «Чисто английское убийство». (Великобритания).	10.05
08.55	Д/с «Исчезновения»	15.00	5.00 Утро России.	14.00	Город новостей.	11.50	13.00
09.25	Х/ф «Матч состоится в любую погоду»	15.15	9.25 Утро России.	16.00	Город новостей.	Т/с «Анна-детективъ».	13.00
11.45	«Будни Клиники Аскерханова»	18.00	9.55 О самом главном.	16.30	Город новостей.	15.05	14.00
12.30	Время новостей Дагестана	18.25	11.00 Вести.	17.15	Естественный отбор. Талант 3, 3 и 4 с.	17.00	18.00
12.55	«Дагестан туристический»	18.50	11.25 Вести.	18.15	Т/с «Женский доктор». (16+).	17.50	18.50
13.15	«На виду»	19.50	11.45 Судьба человека	19.00	Т/с «Одиссея сыщика Гурова».	19.40	19.40
13.45	Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Гуниб»	21.00	12.50 60 минут.	23.00	Т/с «Подкидыши».	20.00	20.25
14.05	«Учимся побеждать»	21.30	14.00 Вести.	23.10	Т/с «Одиссея сыщика Гурова».	22.00	21.15
		23.30	14.25 Вести.	0.00	Т/с «Подкидыши».	22.30	21.25
		0.30	17.00 Вести.	0.30	Т/с «Подкидыши».	23.05	23.00
		1.00	17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир.	2.25	Д/ф «Понять. Простить». (16+).	Х/ф «Не бойся, я с тобой».	23.30
		3.00	18.50 60 минут.				
		3.05	20.00 Вести.				
		3.50	20.45 Вести.				
		4.30	21.00 Т/с «Испытание».				
			23.15 Вечер с В. Соловьевым.				
			2.00 Т/с «Морозова».				

среда, 10 апреля		ПЕРВЫЙ	РОССИЯ 1	НТВ	ДОМАШНИЙ	ТВ-ЦЕНТР	ЗВЕЗДА
РГВК							
06.50 «Заряжайся!» 6+	16.30	5.00	11:25,14.25,17.00,20.45	6.00	6.30	6.00	6.00
07.00	Время новостей Дагестана	9.00	Местное время. Вести-Дагестан	8.10	Удачная покупка. (16+).	8.10	8.00
07.20	Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»	9.25	09.00 Канал «Магудере» (на агулском языке)	9.00	Д/ф «Понять. Простить». (16+).	8.45	8.20
07.55	«Заряжайся!» 6+			10.00	6 кадров. (16+).	10.30	8.40
08.05	Мультифильм 0+	9.55	17.25 Труженники села. «Пчеловоды»	10.20	По делам несовершеннолетних. (16+).	Д/ф «Последняя любовь Савелия Крамарова».	9.10
08.30	Время новостей Дагестана	10.55	17.45 «Антитеррор»	13.00	Давай разведемся! (16+).	11.30	10.00
08.50	«Заряжайся!» 6+	12.15	5.00 Утро России.	13.25	Тест на отцовство. (16+).	Т/с «Чисто английское убийство».	10.05
08.55	Д/с «Исчезновения»	15.00	9.00 Вести.	14.00	Город новостей.	11.50	13.00
09.25	Х/ф «Сержант Йорк» 0+	15.15	9.25 Утро России.	16.00	Город новостей.	Т/с «Анна-детективъ».	13.00
11.45	Золотая коллекция фильмов о родном крае. «Ретро-концерт»	18.00	9.55 О самом главном.	16.30	Город новостей.	15.05	14.00
12.05	«Подробности»	18.25	11.00 Вести.	17.15	Естественный отбор. Талант 3, 1 и 2 с.	17.00	18.00
12.30	Время новостей Дагестана	18.50	11.25 Вести.	18.15	Т/с «Женский доктор». (16+).	17.50	18.30
12.55	Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни»	19.50	11.45 Судьба человека	19.00	Т/с «Одиссея сыщика Гурова».	19.40	19.40
14.30	Время новостей Дагестана	21.00	12.50 60 минут.	23.00	Т/с «Подкидыши».	20.00	20.25
14.55	Х/ф «Морской ястреб» 0+	21.30	14.00 Вести.	23.10	Т/с «Одиссея сыщика Гурова».	22.00	21.15
		23.30	14.25 Вести.	0.00	Т/с «Подкидыши».	22.30	21.25
		0.30	17.00 Вести.	0.30	Т/с «Подкидыши».	23.05	23.00
		1.00	17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир.	2.25	Д/ф «Понять. Простить». (16+).	Х/ф «Единственная дорога».	0.45
		3.00	18.50 60 минут.				
		3.05	20.00 Вести.				
		3.50	20.45 Вести.				
		4.30	21.00 Т/с «Испытание».				
			23.15 Вечер с В. Соловьевым.				
			2.00 Т/с «Морозова».				

четверг, 11 апреля		ПЕРВЫЙ	РОССИЯ 1	НТВ	ДОМАШНИЙ	ТВ-ЦЕНТР	ЗВЕЗДА
РГВК							
06.50 «Заряжайся!» 6+	16.55	5.00	11:25,14.25,17.00,20.45	6.00	6.30	6.00	8.00
07.00	Время новостей Дагестана	9.00	Местное время. Вести-Дагестан	8.10	Удачная покупка. (16+).	8.15	8.00
07.20	Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»	9.25	09.00 Канал «Турчидаг» (на лакском языке)	9.00	Д/ф «Понять. Простить». (16+).	8.50	8.40
07.55	«Заряжайся!» 6+			10.00	6 кадров. (16+).	10.40	9.10
08.05	Мультифильм 0+	9.55	17.25 Республика Планета Культура	10.20	По делам несовершеннолетних. (16+).	Д/ф «Валерий Гаркалин. Жизнь после смерти».	10.00
08.30	Время новостей Дагестана	10.55	17.45 «Антитеррор»	13.00	Давай разведемся! (16+).	11.30	10.05
08.50	«Заряжайся!» 6+	12.15	5.00 Утро России.	13.25	Тест на отцовство. (16+).	Т/с «Чисто английское убийство».	13.00
08.55	Д/с «Исчезновения»	15.00	9.00 Вести.	14.00	Город новостей.	11.50	13.00
09.25	Х/ф «Огонь и стрела»	15.15	9.25 Утро России.	16.00	Город новостей.	Т/с «Анна-детективъ».	13.00
11.20	«Арт-клуб» 0+	18.00	9.55 О самом главном.	16.30	Город новостей.	15.05	14.00
11.45	«Аутодафе»	18.25	11.00 Вести.	17.15	Естественный отбор. Талант 3, 1 и 2 с.	17.00	18.00
12.30	Новости Дагестана	18.50	11.25 Вести.	18.15	Т/с «Женский доктор». (16+).	17.50	18.30
12.55	«Здоровье»	19.50	11.45 Судьба человека	19.00	Т/с «Одиссея сыщика Гурова».	19.40	19.40
13.50	«Городская среда»	21.00	12.50 60 минут.	23.00	Т/с «Подкидыши».	20.00	20.25
14.30	Время новостей Дагестана	21.30	14.00 Вести.	23.10	Т/с «Одиссея сыщика Гурова».	22.00	21.15
14.55	Х/ф «Приключения Толи Клюквина» 0+	23.30	14.25 Вести.	0.00	Т/с «Подкидыши».	22.30	21.25
16.30	Время новостей Дагестана	0.30	17.00 Вести.	0.30	Т/с «Подкидыши».	23.05	23.00
		1.00	17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир.	2.25	Д/ф «Понять. Простить». (16+).	Х/ф «Единственная защита».	23.30
		3.00	18.50 60 минут.				
		3.05	20.00 Вести.				
		3.50	20.45 Вести.				
		4.30	21.00 Т/с «Испытание».				
			23.15 Вечер с В. Соловьевым.				
			2.00 Т/с «Морозова».				

пятница, 12 апреля

РГВК

06.50 «Заряжайся» 6+
07.00 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на аварском языке «Поданги памалги заманги»
07.55 «Заряжайся» 6+
08.05 Мультифильм 0+

14.55 Х/ф «Туманность Андромеды» 0+
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 «За скобками»
17.00 Х/ф «Одна семья»
18.35 Обзор газеты «Дагестанская правда»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.25 Сегодня 12 апреля. День начинается.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово!
12.00 Новости.
12.15 Время покажет.
13.30 Командный ЧМ по фигурному катанию. Прямой эфир из Японии.

РОССИЯ 1

11:25,14.25,17.00,20.45 Местное время. Вести-Дагестан
17.25 Мир Вашему дому
17.45 Республика
18.05 Док.фильм
18.25 Дагестан спортивный
5.00 Утро России.
9.00 Вести.
9.25 Утро России.

НТВ

5.00 Т/с «Пасечник».
6.00 Утро. Самое лучшее.
8.10 Доктор Свет.
9.00 Т/с «Мухтар. Новый след».
10.00 Сегодня.
10.20 Т/с «Морские дьяволы. Смерч».
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
6.50 Удачная покупка. (16+).
7.00 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
7.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
8.30 Давай разведемся! (16+).
9.30 Тест на отцовство. (16+).
10.35 Д/ф «Реальная мистика». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.20 Х/ф «Сказание о земле Сибирской».
10.20 Х/ф «Окончательный приговор».
11.30 События.
11.50 Х/ф «Окончательный приговор».
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.05 Смех с доставкой на дом.

ЗВЕЗДА

6.10 Д/ф «Юрий Гагарин. Первый из первых».
7.10 Х/ф «Полет с космонавтом».
8.00 Новости дня.
8.15 Х/ф «Полет с космонавтом».
9.15 Т/с «Кремль».
10.00 Военные новости.
10.05 Т/с «Кремль».
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с «Кремль».
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Кедр» пронзает небо.

суббота, 13 апреля

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.20 Передача «Заманлар гете, халк гетмес»
07.55 Мультифильм 0+
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Х/ф «Сказка о звездном мальчике» 0+

19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Парламентский вестник»
20.25 Проект «Мы – народ российский. Дагестан многонациональный»
20.50 «Первая студия»
21.45 Ток-шоу «Время говорить молодым»

ПЕРВЫЙ

5.00 Давай поженимся!
6.00 Новости.
6.10 Т/с «Штрафик».
8.10 Игрой, гармонь любимая! (12+).
8.55 Умницы и умники. (12+).

РОССИЯ 1

8.40 Местное время. Суббота. [12+]
11.20 Местное время. Вести-Дагестан
5.00 Утро России. Суббота.
8.40 Суббота.
9.20 Пятеро на одного.
10.10 Сто к одному.
11.00 Вести.

НТВ

5.00 Х/ф «Небеса обетованные».
7.25 Смотр.
8.00 Сегодня.
8.20 Зарядись удачей! (12+).
9.25 Готовим с А. Зиминим.
10.00 Сегодня.
10.20 Главная дорога.
11.00 Еда живая и мертвая. (12+).

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
7.30 Мелодрама «Крылья ангела». (16+).
9.40 Мелодрама «Я - Ангелина!». (16+).
12.15 Полезно и вкусно. (16+).
12.20 Мелодрама «Я - Ангелина!». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.15 Марш-бросок.
6.50 АБВГДейка.
7.20 Х/ф «Баламут».
9.10 Православная энциклопедия.
9.35 Х/ф «Московские тайны. Опасный переплет».
11.30 События.
11.45 Петровка, 38.
11.55 Женщины способны на все.

ЗВЕЗДА

7.05 Х/ф «Как Иванушка дурочек за чудом ходил».
9.00 Новости дня.
9.10 Морской бой.
10.15 Легенды музыки. А. Маршал.
10.40 Не факт!
11.15 Улика из прошлого. «Тайны йогов. Секретные материалы».
12.05 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым».
13.00 Новости дня.
13.15 Последний день. Н. Крючков.
14.00 Десять фотографий. Л. Лукина.

воскресенье, 14 апреля

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
08.00 «Мой малыш»
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Х/ф «Три толстяка» 0+

13.45 Ток-шоу «Время говорить молодым»
14.45 «Агросектор»
15.15 Х/ф «Заноза» 0+
16.50 «Человек и право»
18.05 «Ап-клуб» 0+
18.30 «Смотреть только детям» 6+

ПЕРВЫЙ

5.20 Т/с «Штрафик».
6.00 Новости.
6.10 Т/с «Штрафик».
7.40 Часовой. (12+).
8.15 Здоровье.
9.20 Непутевые заметки.
10.00 Новости.
10.15 Жизнь других. (12+).

РОССИЯ 1

08.40 Местное время. Воскресенье
4.30 Т/с «Сваты».
6.35 Сам себе режиссер.
7.30 Смехопанорама.
8.05 Утренняя почта.
8.40 Воскресенье.
9.20 Когда все дома
10.10 Сто к одному.
11.00 Вести.

НТВ

4.45 Звезды сошлись.
6.20 Центральное телевидение.
8.00 Сегодня.
8.20 Их нравы.
8.35 Кто в доме хозяйка?
9.25 Едим дома.
10.00 Сегодня.
10.20 Первая передача.
11.00 Чудо техники. (12+).

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
8.05 Мелодрама «Любовь до востребования». (16+).
10.10 Мелодрама «Верю. Люблю. Надеюсь». (Украина). (16+).

ТВ-ЦЕНТР

7.35 Фактор жизни.
8.10 «Доживем до понедельника».
8.45 Х/ф «Давайте познакомимся».
10.40 Спасите, я не умею готовить!
11.30 События.
11.45 Х/ф «Ночное происшествие».
13.35 Смех с доставкой на дом.

ЗВЕЗДА

6.15 Х/ф «Убийство свидетеля».
7.35 Х/ф «По данным уголовного розыска...»
9.00 Новости недели
9.25 Служу России.
9.55 Военная приемка.
10.45 Код доступа.
11.30 Скрытые угрозы.
12.30 Спец. репортаж.
12.50 Д/ф «Легенды госбезопасности».
13.35 Т/с «Кремль. Освобождение».
18.00 Новости. Главное с Ольгой Беловой.
19.00 Д/с «Легенды советского сыска».
23.00 Фетисов.
23.45 Х/ф «Когда деревья были большими».
1.45 Х/ф «Риск без контракта».
3.05 «Мировой парень».

КУЛЬТУРА с 8 по 14 апреля

ПОНЕДЕЛЬНИК
6.30,7.00,7.30,10.00,15.00,19.30,23.40
Новости культуры.
6.35 Пешком...
7.05 Правила жизни.
7.35 Т/с «Сита и Рама».
8.30 Т/с «Шерлок Холмс».
10.15 Наблюдатель.
11.10 Х/ф «И осталось, как всегда, недосказанное что-то...», 1 с.
12.10 Власть факта.
12.55 Линия жизни.
13.50 Цвет времени.
14.00 Д/с «Мечты о будущем».
15.10 На этой неделе...
15.40 Агора.
16.45 Гос.граница». Ф. 1.
17.55 Исторические концерты. Е. Светланов.
18.45 Власть факта.
19.45 Главная роль.
20.05 Правила жизни.
20.30 Спокойной ночи!
20.45 Д/с «Ключ к разгадке древних сокровищ».
21.35 Сати. Нескучная классика...
22.15 Т/с «Шерлок Холмс».
0.10 Открытая книга.

ВТОРНИК
6.30,7.00,7.30,10.00,15.00,19.30,23.40
Новости культуры.
6.35 Пешком...
7.05 Правила жизни.
7.30 Т/с «Сита и Рама».
8.30 Т/с «Шерлок Холмс».
10.15 Наблюдатель.
11.10 Д/ф «Никс и Кукры».
11.55 Дороги старых мастеров.
12.10 Что делать?
12.55 Д/ф «Неоцененная пьеса для оркестра».
13.40 Д/с «История в фарфоре».
14.10 Д/с «Ключ к разгадке древних сокровищ».
15.10 Библийский сюжет.
15.40 Сати.
16.25 Гос. граница». Ф. 2..
17.35 Исторические концерты.
18.40 Что делать?
19.45 Главная роль.
20.05 Правила жизни.
20.30 Спокойной ночи
20.45 Д/ф «Ним - французский Рим». (Франция).
21.35 Абсолютный слух.
22.15 Т/с «Шерлок Холмс».
2.25 Д/ф «Итальянское счастье».

СРЕДА
6.30,7.00,7.30,10.00,15.00,19.30,23.40
Новости культуры.
6.35 Пешком...
7.05 Правила жизни.
7.30 Т/с «Сита и Рама».
7.35 Т/с «Шерлок Холмс».
8.30 Т/с «Шерлок Холмс».
10.15 Наблюдатель.
11.10 Д/ф «Никс и Кукры».
11.55 Дороги старых мастеров.
12.10 Что делать?
12.55 Д/ф «Неоцененная пьеса для оркестра».
13.40 Д/с «История в фарфоре».
14.10 Д/с «Ключ к разгадке древних сокровищ».
15.10 Библийский сюжет.
15.40 Сати.
16.25 Гос. граница». Ф. 2..
17.35 Исторические концерты.
18.40 Что делать?
19.45 Главная роль.
20.05 Правила жизни.
20.30 Спокойной ночи
20.45 Д/ф «Ним - французский Рим». (Франция).
21.35 Абсолютный слух.
22.15 Т/с «Шерлок Холмс».
2.25 Д/ф «Итальянское счастье».

ЧЕТВЕРГ
6.30,7.00,7.30,10.00,15.00,19.30,23.40
Новости культуры.
6.35 Пешком...
7.05 Правила жизни.
7.35 Т/с «Сита и Рама».
8.25 Т/с «Шерлок Холмс».
10.15 Наблюдатель.
11.10 Д/ф «Николай Трофимов».
12.10 Игра в бисер
12.55 Абсолютный слух.
13.40 Д/с «История в фарфоре».
14.10 Д/с «Ним - французский Рим». (Франция).
15.10 Пряничный домик.
15.35 2 Верник 2.
16.25 Гос. граница». Ф. 2..
17.35 Исторические концерты.
18.30 Цвет времени.
18.45 Игра в бисер
19.45 Главная роль.
20.05 Правила жизни.
20.30 Спокойной ночи!
20.45 Д/ф «Секреты запретного города в Китае». (Великобритания).
21.35 Сати.
22.15 Т/с «Шерлок Холмс».
23.50 Новости культуры.
0.10 Д/ф «Музыка против забвения. Дега.

ПЯТНИЦА
6.30,7.00,7.30,10.00,15.00,19.30,23.40
Новости культуры.
6.35 Пешком...
7.05 Правила жизни.
7.35 Т/с «Сита и Рама».
8.20 Цвет времени.
8.30 Х/ф «Опасный возрост».
10.15 Д/ф «Россия в цвете».
11.10 XX век. «Встреча в звездном».
12.15 Кинескоп с П. Шепотиником.
13.00 Черные дыры. Белые пятна.
13.40 Д/с «История в фарфоре».
14.10 Д/ф «Секреты запретного города в Китае». (Великобритания).
15.10 Письма из провинции.
15.40 Энигма. В.Третьяков.
16.25 Госграница. Фильм 3.
17.40 Исторические концерты. С. Рихтер.
18.35 Цвет времени.
18.45 Билет в Большой.
19.45 Д/ф «Песецк. Таежный космодром».
20.40 Линия жизни.
21.40 Х/ф «Опасный возраст».

СУББОТА
6.30 Библийский сюжет.
7.05 М/ф: «Птичка Тори», «Котенок по имени Гав».
8.05 Т/с «Сита и Рама». (Индия).
9.35 Телескоп.
10.05 Большой балет.
12.20 Х/ф «Баллада о доблестном рыцаре Айвенго».
13.50 Д/ф «Арктика. Зазеркалье».
14.45 Д/ф «Путь в небо».
15.10 Юбилейный концерт
16.35 Х/ф «Они были актерами».
18.05 Д/с «Энциклопедия загадок».
18.35 Д/ф «Великий маленький бродяга».
19.35 Х/ф «Огни большого города». (США).
21.00 Агора.
22.00 Д/с «Мечты о будущем».
22.50 Клуб 37.
0.05 Х/ф «Баллада о доблестном рыцаре Айвенго».
1.35 Д/ф «Зазеркалье».

ВОСКРЕСЕНЬЕ
6.30 М/фильм
7.50 Т/с «Сита и Рама».
9.25 Обыкновенный концерт
9.55 Мы - грамотеи!
10.35 Х/ф «Огни большого города». (США).
12.00 Научный стенд-ап.
12.45 Письма из провинции.
13.15 Диалоги о животных. Лоро Парк. Тенерифе.
13.55 Х/ф «Преждевременный человек».
15.50 Больше, чем любовь.
16.30 Картина мира
17.10 Пешком... Москва Саввы Мамонтова.
17.35 Близкий круг.
18.35 Романтика романса. Юрию Силантьеву посвящается...
19.30 Новости культуры.
20.10 Х/ф «Всем - спасибо!».
21.40 Белая студия.
22.25 Спектакль «Мазепан».
0.50 Диалоги о животных.
1.35 М/ф: «Обида», «Аркадия».

РАДИО
ИСЛЕН, 8-АПРЕЛЬ
11.10 «Дагустан». Хабарар
11.30 «Хважамжам».
САЛАСА, 9-АПРЕЛЬ
11.10 «Дагустан». Хабарар
11.30 Подтиккайкой. Программа
АРБЕ, 10-АПРЕЛЬ
11.10 «Дагустан». Хабарар
11.30 «Девирар».
ХЕМИС, 11-АПРЕЛЬ
11.10 «Дагустан». Хабарар
11.30 «Вахт ва жельпар».
ЖУМЬЯ, 12-АПРЕЛЬ
11.10 «Дагустан». Хабарар
11.30 «Исламдин сес».
КИШ, 13-АПРЕЛЬ
13.10 «Гьафтедин нетижар»
ГЬЯД, 14-АПРЕЛЬ
10.10 «Кард». Аялар патал программа

“Дагъустандин билбил”

рикел хкана

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

И йикъара Дербент шегъердин килин библиотекадин чехи залда Дагъустан Республикадин халкъдин артист, “Халкъарин дуствилдин” ордендин сагъиб, машгъур манидар, Лезги ва Азербайжан театрдин сегънейра жанлу суьретар арадал гъайи, халкъари “Дагъустандин билбил” твар гайи Дагъустандин ва Азербайжандин баркаллу руш **Дурия РАГЪИМОВА** дидедиз хъайидалай инихъ 90 йис тамам хъуниз талукъарнавай мярекат киле фена. Ана лезги ва азербайжан артистри, шаирри, къве чаланни муал-

лимри, аялри ва СМИ-рин векилри иштиракна.

Мярекат шегъердин килин библиотекадин директор Диана Алиевади ачухна. Ада къейд авурвал, Дурия Рагъимова чи обществодин руьгъдин девлет арадал гъанвай машгъур инсанрин жергедик акатзава.

Анал рахай, мярекат тухуник кыл кутур Дербент шегъердин администрациядин культурадин ва спортдин отделдин килин пешекар Гуьлпери Мирзехалаевади Дурия

лукъарна, вичин ва адахъ галаз санал къвалахайбурун, шаиррин, журналистрин рикел хкунар авай ктаб акъуднавайдакай лагъана.

Актрисаяр - Севда Бейбалаевади, Дилефруз Шихмегамедовади ва масабур, Дурия Рагъимовадин репертуарда авай манияр лугъналди, къватл хъанвайбурун гуьгъулар хжажна.

Анал гъакни Азербайжан театрдин директор Фирдоуси Аскеров, РФ-дин компартиядин Дербент ше-

Рагъимовадин умуьрдин ва яратмишунрин рекъикай суьгъбетна.

РФ-дин лайихлу артист Абдул Гъабибова, актриса Дилефруз Шихмегамедовади ва масабур Дурия Рагъимова чпиз сегънедин сирер чирай муаллим, адаз театрдин вири жанраяр - къедеме, драма, трагедия - муьтлугъ хъайиди къейдна.

Шаирар тир Тахмираз Имамова, Азиз Мирзабегова, РД-дин лайихлу артист Мияса Мурадхановади, актрисаяр тир Эмина Вагъабовади, Фатима Фейзулаевади ва масабур юбилардиз бахшнавай ширир келна.

Шаир Зейнаб Дербентлиди, Дурия Рагъимовадин юбилейдиз та-

гъердин отделенидин 1-секретарь Пирали Пиралиев ва масабур рахана. П.Пиралиева шегъердин коммунистрин тварцихъай Дербент шегъердин са куьчедиз Д. Рагъимовадин твар гунин патахъай шегъердин администрациядиз чарар кхъейди, и месэла гилалдини гъял тавунвайди къейдна.

Мярекатдал рахай вирибуру Дурия Рагъимовадин инсанвилдин дережайрикай, устадвилкайни бажарагъдикай хъиз, общественный къвалахдикай гзаф хуш келимаяр лагъана, беъем вакиаяр рикел хкана. Дурия Рагъимовадин экъу къамат, ада сегънеда яратмишай жанлу суьретар гъаиша чи рикелера амуькдайдиди къейдна. Эхирдай Дурия Рагъимовадин руш Якъут Хандадашевади мярекатдиз атанвай виридаз сагърай лагъана.

С.Асиятилован турнир

Шагъисмаил ГЪАЖИМИРЗОЕВ

5-7-апрелдиз Каспийскда, Али Алиеван тварунихъ галай спортдин ва жегилрин дворецда, Суракъат Асиятилов рикел хкуниз бахшна, жаванрин арада грекнин римлуьрин журьреда къуршахар къунай международный турнир киле фида. Ана Россиядин, Гуржистандин, Эрменистандин, Къазахстандин, Азербайжандин, Узбекистандин ва Белоруссиядин хкъанавай командайри иштиракда. Дагъустан вичин команда гваз экъечда. Идакай 27-мартдиз “Дагъустан” РИА-да хъайи пресс-конференциядал адан тешкилатчири - РД-дин физический культурадин спортдин рекъай министрдин сад лагъай заместитель Зайнал Салаутдинова, РД-дин къуршахар къунай спортдин федерациядин вице-президент, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Мурат Пайзулаева, жаванрин арада грекнин римлуьрин журьреда къуршахар къунай Россиядин хкъанавай командадин старший тренер Николай Монова хабар гана.

- И турнир чун патал лап важиблули я. Гъик лагъайтла, ам неинки

Дагъустандин хкъанавай команда килдинди яз экъечда. Чна абурук еке умуд кутаза. И мукъвара чи къве спортсмен уьлкведин къвенкъевичвал патал киле феийи акъажунра гъалиб хъана. Чун патал им хъсан нетижа я. Чаз гъакни жаванрин арада грекнин римлуьрин журьреда къуршахар къунай Россиядин хкъанавай командадин старший тренерди Россиядин спортсменрин арада сборар Дагъустанда тухун хуш я. Заз куьн инанмишариз къанзава хъи, турнир, адан география ва ам тухунин тешкиллувилдин ери вини дережада аваз амуькун патал чалай аслу вири къвалахар ийида, - къейдна ада.

Николай Монова грекнин римлуьрин журьреда къуршахар къунай Суракъат Асиятилован тварунихъ галай международный турнир тешкилуниз виниз тир къимет гана.

- Заз Дагъустанда международный акъажунар вини дережада аваз тешкилзавайди ва абурув лап хъсандиз эгечзавайди къейд ийиз къанзава. За ихътин къимет чун физвай маса уьлквейрив гекигна гузва. Гъакъикъатдани, хейлин уьлквейра Али Алиеван тварунихъ галай ихътин спортдин дворец, махсус залар, спортсменар ва мугъманар къабулунин кардани ихътин тешкиллувал, турнира гъалиб хъайибуруз гудай премияр авач. Заз лугъуз къанзава хъи, алай йисуз и турнирда Россиядин къвенкъевичвал патал Иркутскда киле феийи турнирда гъалиб хъайибуру ва призери иштиракда. Масакла лугъун хъайитла, им Россиядин хкъанавай командадин асул состав я. Суракъат Асиятилован тварунихъ галай турнирдин нетижайрал бинеламиш хъана, Европада в дуньядин къвенкъевичвал къазанмишун патал иштиракдай команда туклуьрда, - лагъана Н.Монова.

Акъажунар пакаман сятдун 11-даз башламишда. (Абуруз килигиз къевзвайбурувай пул къачузвач).

“Яран” акъажунар

Рагъидин ЭМИНОВ

Са шумуд югъ вилик райондин культурадин управленидин гуьзчивилик кваз Ахъега, А.Гъаниеван тварунихъ галай ДЮСШ-дин майдандал спортдин милли жуьрейрай Яран сувариз талукъарнавай акъажунар киле фена. Ана Ахъегрин, Хуьруьгрин, Луткунрин, Къурукаларин (гъайиф хъи, райондин амай хуьрерин командаяр авачир) хуьрерин командайри иштиракна. Къугъунрин килин судьявал Агъалар Асланова авуна.

Ик1, путар (32кг+32кг) къве гилелди хжажунай 1-чкадиз Радик Асаев (Ахъегъ, 24 сеферда хжажна), 2-3-чкайриз Эльнур Наврузалиев (Луткун) ва Икрам Алимов (Хуьруьг), къван яргъаз гадарунай ахъегъвиар тир Сократ Муртазалиев, Камил Агъамугъланов ва Меъамед Парпачев, талукъ тирвал, 1, 2, 3-чкайриз лайихлу хъана.

Армрестлингдай 1-чка Эмир Крымова (Гъуьгъез), 2 ва 3-чкаярни Мавлют Мугъулова (Ахъегъ), Сократ Менафова (Хуьруьг), цил члугунай 1-чка Ахъегърин 2-нумрадин ДЮСШ-дин жегилри, 2-3-чкаяр лагъайтла, А.Гъаниеван тварунихъ галай ДЮСШ-дин ва Хуьруьгрин командайри къуна. Акъажунра 1-2-3-чкайриз лайихлу хъайи спортсменриз райондин культурадин управленидин патай гуьрметдин грамотаяр ва къиметлу пишкешар гана. 1, 2 ва 3-чкаяр къур Ахъегърин 1 ва 2-нумрайрин ДЮСШ-рин, Хуьруьгрин школадин командаяр, талукъ тирвал, 1, 2 ва 3-дережайрин дипломриз лайихлу хъана.

Гъалиб хъана

И йикъара “Ахъагъ” ФК-дин футболистар РД-да ЛФЛ-дин 13-турда къугъвазвай Гъабиб Нурмегамедован командадихъ галаз гуьруьшмиш хъана. Къизгъиндаказ киле феийи акъажунра (тренер Камил Гъажиев) “Ахъагъ” командади 5:2 гисабдалди гъалибвал къазанмишна.

И къугъуна 3 туп футболист Меъамед Алишева яна. Къазанмишнавай агалкъуник командадин вратарь Тимур Агъмадован, тренер Камил Гъажиеван еке пайни ква. Алай йисуз чи футболистар РД-дин къвенкъевичилин 1-лигада къугъун патал гъазур жезва.

Азаддаказ къуршахар къун

И мукъвара азаддаказ къуршахар къунай Азербайжандин Сержд шегъерда жегил пагъливарин международный турнир киле фена. Ана Ахъегърин 2-нумрадин ДЮСШ-дин тренер, СССР-дин спортдин мастер Фейруз Садыхован гилик вердишвилер къачузвай пагъливан Жабраил Гъажиевани (65 кг) сифте яз иштиракна. Пуд юкъуз давам хъайи къизгъин акъажунра, хъсан гъазурвал къалуруналди, ада 1-чка къуналди, чемпионвилдин твар къазанмишна. Чна пагъливандиз ва адан тренердиз и агалкъун мубаракзава.

2002-2004-йисара дидедиз хъанвай жаванрин арада азаддаказ къуршахар къунай СКФО-дин къвенкъевичвал къазанмишун патал турнир киле фена. Ана А.Гъаниеван тварунихъ галай спортшколадин пагъливан Али Къазиевани (110 кг) иштиракна. Финалдиз акъатнавайбурун арада ада 3-чка къуна. Алай йисуз ада РД-дин къуршахар къунай хкъанавай командадик кваз РФ-дин турнирда иштиракда. Умудзава хъи, Али Къазиевахъ и чехи турнирдани агалкъунар жеда.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информатизациядин, алакъадин ва массовый коммуникациярин министерство

367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 "а"

КЪИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГЪИМОВ

Тел/Факс. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
М. А. АГЪМЕДОВ

65-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ

65-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ

65-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА

65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ

65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ

65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН

Р. С. РАМАЛДАНОВА

65-00-58

БУХГАЛТЕРИЯ

65-00-62

КАССА

65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ

Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР

М. ЖАЛИЛОВ

Газет йиса 52 сеферда акъатзава
Газет алакъадин, информационный техноло-
гийрин ва массовый коммуникациярин хиле
гуьзчивал авунин рекъай Федеральный къул-
лугъдин Дагъустан Республикада авай Управ-
лениди 2016-йисан 12-декабрдиз регистра-
ция авуна.

Регистрациядин нумра ПИ ТУ 05-00358
Макъалаяр редакцияди тукъур хъийизва.
Макъалайриз рецензияр гуьзвач ва абур эл-
къвена вахъузвач. Редакциядинни макъалай-
рин авторрин фикирар сад тахъун мумкин я.
Газетда чап авун патал теклифнавай матери-
алра гъанвай делирлин дуъзиллин ва керчек-
виллин патакъай жавабдарвал авторрин чпин
хиве гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинован
проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахъудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахъана - 15.30

Газет "Издательство" "Лотос"
ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,
Пушкинан куьче, б.

Тираж 7068

Гъ - И лишандик квай материалар
гъакъидихъ чапзавайбура я.

12 - Икъван яшар хъанвайбуру келдари
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БНК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Гъ Мубаракрай!

Меъгарамдхуьруьн райондин Самур хуьруьн агъсакъларин советдин председатель, чиргъ регъведай заводдин къилин инженер-энергетик яз зегъмет Чугур бахъугъви хва **Надир Шагъэмирович РАСУЛОВАЗ:**

Инженер яз экверин,
Рех яна ви мекериз.
Хуьруьз-къвализ

къуллугъна,
Къулайвал гуз рекъериз.
Таъсибрин арш хкажана
Цав хъиз зарлу гъетери.
Гила мадни къайгъуйрик
Ква элдин мел-мехъерин.
Ик! акурай мад ва мад,
Звер кваз зиринг къвачерик.
Къабул мийир садрани
Къуш хъун зайиф,
куьчери!..

ВИ 70 ЙИСАН ЮБИЛЕЙ ТЕБРИКЗАВАЙ СТХАЯР - ТИМУР,
САБИР, РАСУЛ, ВАХАР - СЕЛИЯТ, САБИЯТ, МАРИЯТ ВА
АБУРУН ХИЗАНАР, ДУСТАР, БАГЪРИЯР- САМУРВИЯР,
БАХЪУГЪВИЯР - ВИРИ.

Поздравление

29-марта состоялся 2-
этап конкурса претенден-
тов на должность глав-
врача Каспийской город-
ской больницы (КГБ), где
приняли участие 11 конку-
рентов. Конкурсная ко-
миссия в составе 20 чело-
век во главе с министром
здравоохранения РД едино-
гласно приняла решение -
объявить победителем
конкурса опытного врача
- хирурга высшей катего-
рии, кандидата медицинских наук **РАМАЗАНОВА Раси-
ма Рагимовича**, ранее работавшего заведующим соче-
танной хирургии в городской больнице №2 г. Махачкала.
29-марта министр здравоохранения РД подписал при-
каз о назначении его на должность.

Главврач больницы - ответственная должность, тре-
бующая больших профессиональных и организаторских
способностей в принятии неординарных решений, где в
коллективе насчитывается более 1500 человек персо-
нала.

Близкие друзья, товарищи и сотрудники городской
больницы №2 города Махачкала от всей души поздрав-
ляют Расима Рагимовича с заслуженной победой, жела-
ют доброго здоровья, счастья, душевного спокойствия и
огромных успехов в деле преобразования КГБ в образцо-
вое медицинское учреждение республики.

Мезелияр

Нурудин НАСРУЛЛАЕВ

Кефсуз халади явашдиз гъятдин рак ахъайна. Рекъай къвезвай духтур акуна адаз: - Чан дидеди - ин, ам вун яни? Ажеб хъана вун инал акуна. Ке-фийар авач, бала. Заз ви патав духтурханадиз къвез кланзавайди тир.

- Хала, чан хала, къе киш югъни я, зун чарасуз фена кланзавай чкани ава. Вун ислен юкъуз ша ман.
- Ву-ув, ислен юкъу-уз? Ислен ийкъалди зун хъсан хъайитла вучда, бала?

Темпел хци цийи ктаб къачунва.
- Вуч ктаб я? - хабар къазва бубади.

- Гъик! алудда кагъулвал? - лугъузва хци. Фена са варз. Бубади мад риклел хкизва:
- Гъан, чир хъанани, темпел, гъик! алуддатла кагъулвал?
- Чида-ач! Гъеле клелна куьтагънавач.

"Пятар" хъиягъунал рикл алай кефчиди къуншидиз лугъузва:

- Ви кефийар авайди хъиз аквадач хъи, вуч хъанва?
- Къил элкъвезва.
- Гъинихъ элкъвезва?
- Гъик! акъвазайтани, къил "Гастрономдихъ" элкъвезва.

Ивидин гъерекат алцумзавай духтурди лугъузва:
- Ви къвалахзавай гъил гъим я?

- За къве гъиливни къвалахзавайди я!
- Иуг! Вун хътин зарбачиярни авайди яни?! Вуч къвалах я види?
- Тарашчи я ам, - лугъузва къвалахъ галайда.

Чакълалди минетар ийизва Сиклрез: - Къунши, чан аламай верчни гуда, а ви сиквиллин сир лагъ тул заз.
- Гъиканва, авамдай къазвани?! Сир вав вугайла, закай вучда сикл хъана?!

И. П. Гъажиева

И йикъара чав чулав хабар агакъна.

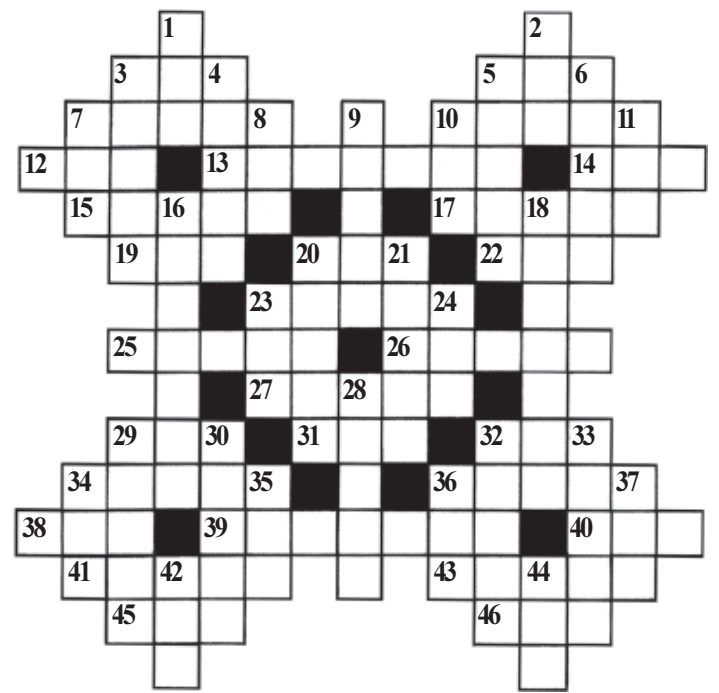
46 йисуз Сулейман-Стальский райондин Эминхуьруьн юкъван школада сифтегъан классрин муаллим яз къвалахай Инара Пирмегъамедовна Гъажиева рагъметдиз фена. И. П. Гъажиева 1952-йисуз нефтяникдин хизанда дидедиз хъана. 1972-йисуз Избербашдин педу-чилище, гуьгъуьнлай Дагъустандин пединститутдин филологиядин факультет акълалтарна.

Мукъва-къилийри Гъажиеврин хизандиз башсагълугъвал гузва.

Кроссворд

Абдула АБДУЛАЕВ, Ивигрин хуьр

ДУЪЗ ЦАРАРА: 3. Вагъши гъайван. 5. Мад гила туш зун ви иес санал вегин герек туш... (С. Сулейман). 7. Тар. 10. Лапагдин хъицикдиквай цванвай бармак. 12. Адал фу чрада. 13. Йисан са вахт. 14. Вун хътинбуруз я гъалал дидед гай ..., Герейханов (С. Сулейман). 15. Машаллагъ, ви бегъердин ажеб ... я бахтатар (Е. Эмин). 17. ... цунин еке шартлар: яд гудайдини жен вич устлар. (С. Сулейман). 19. Фагъумна за гъарда вичел твар эцигна ... ийида. (С. Сулейман). 20. Гуьуьруьн хуьрек. 22. Азар. 23. Ракъ ракъук куклурун. 25. Амай ничхиррин ийиз ..., бахтатар. (Е. Эмин). 26. Бахтатар хъуй бубадин югъ, Акъуллу... хъайитла. (С. Сулейман). 27. ... къуртла зи гъалдиквай дустари (Е. Эмин). 29. Сафунай ягъайла амукъда. 31. Урусрин диндин лишан. 32. Къапу, вар. 34. Къвалин гъайван. 36. Йигарар гатадай алат. 38. Вичел твар эцигна лежбер, я къуьл, я ..., цуьк тийижиз. (С. Сулейман). 39. Регъим, регъимлу. 40. Легв, къуй, ванна. 41. Фагъумзава за ви крар, цаварик кутаз жеч... (С. Сулейман). 45. Дибдин падеждин суал. 46. Яхулрин члал.

ТИК ЦАРАРА: 1. Папан къилел хкай паб. 2. Класдай гъашарат. 3. Кылихъ галай яргъи ... лекдин шал. (Е. Эмин). 4. Эхир вакай ... жез туш, Вун я гъаклан фана дуьнья (С. Сулейман). 5. На дидедиз ая ... Вунани ая клел Назани. (С. Сулейман). 6. Вичин асил кесиб... Чав рикл дуъз, миллет хъайитла. (С. Сулейман). 7. Къвалин къуш. 8. Парча. 9. Юлдашар чи нече-шумуд, Я мусурман, урус ..., (С. Сулейман). 10. Емиш. 11. Тарцин, перемдин, вацун. 16. Хабар гун. 17. Арабадик, гъелцик квай маларин викиник кутада. 20. ..., чанта санал вегин я къастар. (Е. Эмин). 21. Фан жуьре. 23. Им заз еке зулум хъана: ... тлуьна куьтагъна каци. (Е. Эмин). 24. Гуьуьлуьн, вацун. 28. Къилел алай шуткуь кутлундайди. 29. Лезги халкъдин тлебиатдин календарда августдин варз. 30. Тариф ийиз вичин рушан, кутур, - лугъуз ваз, - са ... (С. Сулейман). 32. Лезги дестедик акатзавай члаларикай сад. 33. Гъар сад ... хъана бала акъахдай ам лап чи къула. (С. Сулейман). 34. Вагъунралди ... цементни, тваз арада вили куьни (С. Сулейман). 35. Ширдан. 36. Къвал, чарх. 37. Емиш. 42. Чхрадал жеда. 44. Маларив финин нубат.

"ЛГ"-дин 13-нумрадиз акъатай сканворддин жавабар:
ДУЪЗ ЦАРАРА: Къуьчхуьр. Гъайдаров. Къиса. Мирес. Наз. Аштерхан. Къуватлувал. Алпан. Гими. Ватан. Авари. Жуна. Маир. Бабаханов. Карпов.

ТИК ЦАРАРА: Чахмах. Гъасанов. Къусу. Абил. Каца. Ринг. Нариман. Къив. Тендерак. Векъ. Акимов. Агъаев. Вафа.

2019-йисуз "Мавел" издательстводи Къ. Акимован "Лезги халкъдин философия" (урус члалал) подписка ийизва. И ктаб алай йисан сентябрдиз акъатда. Са ктабдин къимет - 500 манат.
ЧИ АДРЕС: Махачкъала, О. Кошевоан куьче, 42 а.
Тел: 8-928-511-31-16